

HUMAN RIGHTS ACTION
AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

MONITORING NOVINARSKIH SAMOREGULATORNIH TIJELA U CRNOJ GORI

DRUGI IZVJEŠTAJ

(mart 2013 – oktobar 2013)

Autori:

Dragoljub Duško Vuković, u odnosu na štampane medije i portale

Marijana Buljan, u odnosu na informativne programe televizija

Urednica:

Tea Gorjanc-Prelević

Podgorica

decembar 2013.

SADRŽAJ:

1. UVODNE NAPOMENE	4
2. AKTUELNO STANJE U MEDIJSKOJ SAMOREGULACIJI	6
2.1. Opšti pregled	6
2.1.1. Zaključci i preporuke	7
2.2. Aktivnost Medijskog savjeta za samoregulaciju (MSS)	8
2.2.1. Zaključci i preporuke	9
2.3. Aktivnost Ombudsmana TV Vijesti	10
2.4. Aktivnost Samoregulatornog savjeta za lokalnu štampu	11
3. REZULTATI RADA SAMOREGULATORNIH TIJELA	12
3.1. Rezultati rada MSS	12
3.1.1. Postupanje po žalbama na sadržaje objavljene u medijima	12
3.1.2. Nalazi Monitoring tima MSS	13
3.1.3. Analiza postupanja MSS od strane HRA	14
3.1.4. Zaključci i preporuke	18
3.2. Rezultati rada Ombudsmana TV Vijesti	19
3.2.1. Postupanje po žalbama gledalaca	19
3.2.2. Samoinicijativno postupanje Ombudsmana	20
3.2.3. Analiza HRA	20
3.2.4. Zaključci i preporuke	21
4. UPOREDNI MONITORING I ANALIZA AKCIJE ZA LJUDSKA PRAVA	22
4.1. Načelo br. 1 Kodeksa: Selektivan odnos prema činjenicama, jednostranost	22
4.1.1. Kršenja načela br. 1 u štampi i online medijima	22
4.1.2. Kršenja načela br. 1 u tv programima	27
4.2. Načelo br. 2 Kodeksa: Kritički odnos prema moćnima	30
4.2.1. Primjeri kršenja načela	30
4.3. Načelo br. 3 Kodeksa: Vijesti i komentar zajedno	30
4.3.1. Kršenja načela br. 3 u štampi i online medijima	30
4.3.2. Kršenja načela br. 3 u tv programima	33
4.4. Načelo br. 4 Kodeksa: Ispravka, demanti, izvinjenje	37
4.4.1. Kršenja načela br. 4 u štampi i online medijima	37

4.4.2. Kršenja načela br. 4 u tv programima.....	38
4.5. Načelo br. 5 Kodeksa: Pitanje etničke i nacionalne pripadnosti.....	38
4.5.1. Kršenja načela br. 5 u štampi i online medijima.....	38
4.5.2. Kršenja načela br. 5 u tv programima.....	40
4.6. Načelo br. 6 Kodeksa: Neetično prikupljanje informacija	42
4.6.1. Kršenja načela br. 6 u štampi i online medijima.....	42
4.6.2. Kršenja načela br. 6 u tv programima.....	44
4.7. Načelo br. 7 Kodeksa: Zaštita izvora	44
4.7.1. Kršenja načela br. 7 u štampi i online medijima.....	44
4.7.2. Kršenja načela br. 7 u tv programima.....	45
4.8. Načelo br. 8 Kodeksa: Zaštita privatnosti	46
4.8.1. Kršenja načela br. 8 u štampi i online medijima.....	46
4.8.2. Kršenja načela br. 8 u tv programima.....	48
4.9. Načelo br. 9 Kodeksa: Otkrivanje identiteta maloljetnika počinitelaca ili žrtava krivičnih djela	49
4.9.1. Kršenja načela br. 9 u štampi i online medijima.....	49
4.9.2. Kršenja načela br. 9 u tv programima.....	50
4.10. Načelo br. 10 Kodeksa: Kršenje pretpostavke nevinosti	50
4.10.1. Kršenja načela br. 10 u štampanim i online medijima.....	50
4.10.2. Kršenja načela br. 10 u tv programima.....	53
4.11. Načelo br. 11 Kodeksa: Prihvatanje privilegija	54
4.11.1. Kršenja načela br. 11 u štampanim i online medijima.....	54
4.11.2. Kršenja načela br. 11 u tv programima.....	54
4.12. Načelo br. 12 Kodeksa: Novinarske solidarnost i plagijat.....	58
4.12.1. Kršenja načela br. 12 u štampanim i online medijima.....	58
4.12.2. Kršenja načela br. 12 u tv programima.....	59
4.13. Zaključci i preporuke.....	59
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE IZVJEŠTAJA	61
6. DODATAK:Naslovi tekstova u kojima je uočeno kršenje pretpostavke nevinosti.....	65

1. UVODNE NAPOMENE

Ovo je drugi izvještaj u okviru projekta "Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori", koji Akcija za ljudska prava (*Human Rights Action* - HRA) iz Podgorice sprovodi od septembra 2012. godine, uz podršku Ambasade Velike Britanije u Podgorici. Projekat će trajati do septembra 2014. godine, a izvještaje objavljujemo svakih pola godine.

Cilj projekta je podrška medijima i novinarskim, odnosno medijskim samoregulatornim tijelima u Crnoj Gori da objektivno i ujednačeno primjenjuju Kodeks novinara Crne Gore (u nastavku Kodeks) i standarde ljudskih prava.

Vjerujemo da samoregulacija medija može i treba da koristi zaštiti ljudskih prava i sprječavanju njihovog kršenja. Vjerujemo da, ako se vrši stručno i nepristrasno, samoregulacija u medijima može da spriječi sudske sporove, da doprinese odgovornom informisanju javnosti i unaprijedi povjerenje javnosti u izvještavanje medija. Nadamo se da, kao udruženje građana, posmatranjem primjene Kodeksa od strane medija i samoregulatornih tijela, izvještavanjem o tome i podsticanjem rasprave na tu temu, možemo da djelujemo korisno - da kao dio "sistema medijske odgovornosti"¹ doprinesemo poštovanju etičkih pravila novinarske profesije itako unaprijedimo kulturu poštovanja ljudskih prava u Crnoj Gori.

I ovaj izvještaj, kao i prethodni, u odnosu na štampane medije (dnevnu štampu: "Blic" – izdanje za Crnu Goru, "Dan", "Dnevne novine", "Pobjeda" i "Vijesti", i nedjeljnik "Monitor") i portale ("Analitika", "Café del Montenegro", "IN4S" i Portal "Vijesti") izradio je Dragoljub Duško Vuković, slobodni novinar i instruktor novinarstva, koji je vodio projekat izrade Kodeksa novinara Crne Gore. U ovom drugom izvještaju, prvi put se bavimo i nadzorom nad samoregulacijom centralnih informativnih emisija pet najgledanijih televizijskih stanica: *Atlas televizije*, *Televizije Crne Gore*, *Televizije PINK M*, *Televizije Prva*, *Televizije Vijesti*)², zahvaljujući podršci Fondacije za otvoreno društvo i Marijani Buljan, ekspertkinji za medije, koja je sprovela monitoring informativnih emisija navedenih televizija i o tome izradila izvještaj koji je dio ovog izvještaja.

¹ Profesor Claude-Jean Bertrand, jedan od najpoznatijih međunarodnih stručnjaka za novinarsku etiku, definisao je sisteme medijske odgovornosti (*Media Accountability Systems*), kao pravila i prakse koje uključuju "svaki vid nevladine aktivnosti kojom se mediji i novinari podstiču da poštuju etička pravila profesije". U ove sisteme spadaju etički kodeksi, savjeti za štampu i druga samoregulatorna tijela, istraživanja koje sprovode nevladine organizacije, revizije itd. Detaljnije, vidi <http://www.rjionline.org/MAS-Claude-Jean-Bertrand>; takođe vidi, "Moć bez odgovornosti", dr Sandra Bašić Hrvatinić, tekst objavljen u časopisu Medijska kultura br. 02/2011, "Samoregulacija", Civilni forum Nikšić, 2011, str. 23-27.

² Na osnovu istraživanja CEDEM (OEBS), jul 2012, Extra TV, februar 2013. i IPSOS Strategic Puls, mart 2013.

Iako su saradnici/ce HRA nastojali da pažljivo prate sadržaj navedenih medija, moguće je da nije evidentiran baš svaki slučaj neetične novinarske prakse. Namjera je bila da načelno, na osnovu sopstvenog monitoringa, provjerimo da li novinarska samoregulatorna tijela uspijevaju da potpuno i odgovarajuće nepristrasno reaguju na postupanja medija koja predstavljaju kršenja Kodeksa novinara Crne Gore u okviru njihovih nadležnosti.

Na osnovu analize samoregulatorne prakse, u izvještaju su istaknute i preporuke.

Bićemo zahvalni na svakoj konstruktivnoj kritici.

Tea Gorjanc-Prelević,
Izvršna direktorica NVO Akcija za ljudska prava

2. AKTUELNO STANJE U MEDIJSKOJ SAMOREGULACIJI

2.1. Opšti pregled

U periodu koji obuhvata ovaj izvještaj, nastavio je da djeluje **Medijski savjet za samoregulaciju** (dalje **MSS**), koji su osnovali, početkom marta 2012, predstavnici 18 štampanih, elektronskih i internet medija u Crnoj Gori. U međuvremenu su se ovom samoregulatornom tijelu priključili dnevnik "Blic"- izdanje za Crnu Goru, TV "Prva", TV "Pink M" i Portal RTCG. Došlo je i do kadrovske promjene u Upravnom odboru MSS, jer je Srđan Kusovac, glavni i odgovorni urednik dnevnika "Pobjeda", podnio ostavku na tu dužnost zbog prelaska na mjesto šefa Biroa za informisanje Vlade Crne Gore.

Samoregulatorni savjet za lokalnu štampu je najavio da će mu se priključiti nekoliko novih štampanih medija³, ali i da ima zahtjeva lokalnih elektronskih medija za u članjenje, iako članstvo elektronskih medija nije omogućeno postojećim Statutom tog tijela.

Savjet za štampu, koji su krajem maja 2012. osnovali dnevni listovi "Vijesti" i "Dan", i nedjeljnik "Monitor", a koji je uveden u registar nevladinih organizacija 6. avgusta 2012, nije počeo sa radom.

"Vijesti" su se odlučile da imenuju **Zaštitnika prava čitalaca**, odnosno **Ombudsmana**, slijedeći praksu TV "Vijesti", koja je to učinila krajem januara 2013. "Vijesti" su o ovoj odluci obavijestile javnost 4. novembra 2013. u štampanom izdanju i na svome portalu⁴. Dužnosti Ombudsmana se prihvatila Božena Jelušić, profesorica književnosti i medijske pismenosti iz Budve, a inače redovna kolumnistkinja dnevnika "Vijesti". Poslovnik o radu Ombudsmana zajedno su donijeli i usvojili Božena Jelušić i Mihailo Jovović, glavni i odgovorni urednik dnevnika "Vijesti". Poslovníkom je regulisan način rada Ombudsmana u postupcima pokrenutim po uložnim žalbama na sadržaj objavljen u štampanom izdanju "Vijesti" i "njihovim izdanjima na svim platformama, kada smatraju da nisu u skladu sa odredbama Kodeksa novinara Crne Gore"⁵.

U čl. 2 Poslovnika o radu Zaštitnika prava čitalaca "Vijesti" je precizirano da je Ombudsman "nadležan da odlučuje o žalbama koje se podnose povodom konkretnog sadržaja objavljenog u

³ Predsjednik Samoregulatornog savjeta za lokalnu štampu Amer Ramusović je u razgovoru sa autorom ovog izvještaja najavio da će novi članovi postati "Kolašinske novine", "Novine Nikšića", "Sloboda", "More", "Podgoričke novine", "Prosvjetni rad".

⁴ <http://iptv.vijesti.me/vijesti/vijesti-dobile-ombudsmana-clanak-158502>

⁵ Poslovník o radu Zaštitnika prava čitalaca Vijesti.

“Vijestima” i navedeno koje kriterijume žalbe treba da ispune⁶. U čl. 13 istog Poslovnika navedeno je da “Ombudsman, osim rješavanja žalbi, može i samoinicijativno reagovati pisanim upozorenjem uredništvu na eventualna kršenja Kodeksa”, a “može, kada smatra za potrebno, objaviti autorski članak u Vijestima o negativnim i pozitivnim trendovima u poštovanju Kodeksa od strane novinara i urednika Vijesti”.

U Izvještaju o napretku Crne Gore za 2013.godinu, Evropska komisija je primijetila: “Neki vodeći mediji nijesu uspostavili nikakvu samoregulaciju. Promocija i primjena profesionalnih i etičkih standarda ostaje izazov za većinu medija.”⁷

Između dva izvještaja HRA, nijedno samoregulatorno tijelo, a ni bilo ko drugi iz medijske, odnosno novinarske zajednice, nije pokretao pitanje dorade Kodeksa novinara Crne Gore u svrhu njegovog poboljšanja i prilagođavanja novim etičkim izazovima, niti je objavljeno da je došlo do bilo kakvih razgovora o ponovnom osnivanju jedinstvenog samoregulatornog novinarskog tijela za sve medije u Crnoj Gori.

2.1.1. Zaključci i preporuke:

Nakon što su “Vijesti” imenovalе Ombudsmana za svoje čitaоce, od relevantnih medija u Crnoj Gori van bilo kakvog samoregulatornog procesa ostali su samo dnevnik “Dan” i nedjeljnik “Monitor”. Oba medija bi trebalo što prije da se odluče za neki model samoregulacije, posebno imajući u vidu da dnevni list “Dan” prednjači u zabilježenim slučajevima kršenja Kodeksa.

⁶ “Žalbe moraju da ispune sljedeće kriterijume da bi se po njima moglo postupiti:

- da budu u pisanom obliku ili poslate elektronskom poštom;
- da se odnose na konkretne sadržaje objavljene u Vijestima za koje se smatra da su u suprotnosti sa Kodeksom novinara Crne Gore;
- ako su žalbe podnijete u pisanom obliku da sadrže odštampani sadržaj koji je objavljen u Vijestima i za koji se smatra da je suprotan pravilima Kodeksa, a ako se podnosi u elektronskom obliku, da se dostavi internet link ka sadržaju koji je objavljen i za koji se smatra da je suprotan pravilima Kodeksa ili skenirani sadržaj ili na drugi način da je u prilogu elektronske pošte;
- da je žalba podnijeta blagovremeno, i to:
 - ako je sadržaj objavljen u štampanom izdanju – u roku od 30 dana od dana objavljivanja,
 - ako je sadržaj objavljen putem interneta ili na drugoj platformi putem koje je stalno dostupan javnosti, sve dok takav sadržaj ne bude uklonjen;
- da se odnose lično na podnosiоca žalbe, ili da je žalba podnijeta uz pisanu saglasnost lica koje smatra da je оštećeno objavljenim sadržajem
- da se navede adresa elektronske pošte ili adrese za prijem pošte
- ako se objavljeni sadržaj odnosi na maloljetnu osobu, da je žalbu podnio roditelj ili drugi staralac kao zakonski zastupnik maloljetnika, ili da su roditelji dali pisanu saglasnost trećem licu da podnese žalbu u ime maloljetnika
- da se naznači podnosilac žalbe imenom i prezimenom, ako je fizičko lice, ili punim nazivom i matičnim brojem ako je pravno lice”!

U žalbi na sadržaj za koji podnosilac žalbe smatra da krši Kodeks novinara Crne Gore može postaviti zahtjev u kome će navesti prijedlog poravnjanja radi bržeg otklanjanja povredа Kodeksа novinara Crne Gore i otklanjanja posljedica takve povrede. Prijedlog mora da sadrži preciziranu obavezu Vijesti, način i rokove za izvršavanje te obaveze.”

⁷ *Some mainstream media have not established any self-regulation. Promotion and enforcement of professional and ethical standards remain a challenge for most media, Montenegro 2013 Progres Report, p. 42.*

2.2. Aktivnost Medijskog savjeta za samoregulaciju (MSS)

MSS je u skladu sa svojim Statutom, kojim je predviđeno objavljivanje dvomjesečnih izvještaja, od 1. marta do 1. oktobra 2013. objavio tri izvještaja (šesti, sedmi i osmi po redu od početka rada).⁸Ovi izvještaji bave se monitoringom sadržaja dijela medija koji su članice MSS-a, kao i medija koji to nijesu, a koji ne prihvataju nadležnost ovog samoregulatornog tijela. (Detaljnije o nadležnosti ovog tijela vidjeti u prvom izvještaju HRA, na str. 11).

Za razliku od prethodnih izvještaja, MSS u tri posljednja izvještaja nije napomenuo da nije nadzirao sadržaje emitivnih medija (radio i TV), koji čine većinu njegovih članica, ali je samo u jednom slučaju registrovao kršenje Kodeksa kod te vrste medija. U istom periodu, HRA je zapazila 69 slučajeva kršenja Kodeksa samo od strane pet posmatranih televizijskih stanica, od kojih su četiri članice MSS, i to samo u okviru njihovih glavnih informativnih emisija (detaljnije u nastavku izvještaja).

Iako je članom 7 Statuta MSS predviđeno da se, osim periodičnih, objavljuju i polugodišnji i godišnji izvještaji o poštovanju Kodeksa, MSS nije do sada objavio takve izvještaje.

MSS je svoje periodične izvještaje predstavljao na konferencijama za novinare, ali ih nije redovno objavljivao i na svojoj internet stranici (<http://medijskisavjet.me>). I pored više molbi HRA, MSS nije svoj šesti po redu izvještaj (za period 1. mart-15.maj 2013) objavio na sajtu, ni poslao HRA, iako je u njemu polemisao s nekim stavovima iz prvog izvještaja HRA "Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori". I taj i naredni izvještaj (za period od 15. maja do 15. jula 2013) MSS je objavio na svojoj internet stranicitek poslije 18. septembra 2013, nakon što je HRA u pisanoj formi treći put zamolila da joj izvještaji budu dostavljeni ili da se objave na internetu. Osmi po redu izvještaj, koji obuhvata period od 15. jula do 1. oktobra, MSS je objavio na internetu ubrzo nakon što ga je predstavio novinarima.

U periodu od marta do oktobra 2013, MSS je primio i odlučio o 8 žalbi na postupanje medija. U rješenju MSS po žalbi HRA navedeno je da ga je donijela Komisija za pritužbe i žalbe MSS, tijelo koje nije predviđeno Statutom MSS.

MSS nije sprovodio javnu kampanju edukovanja građana i podsticanja da se žale na neetično ponašanje medija. Na internet stranici MSS postoji rubrika "Žalbe i postupci"⁹ u kojoj se posjetioci/posjetiteljke obavještavaju da žalbe mogu podnijeti poštom na adresu Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 9, Podgorica, ili faksom na telefon 020 220 273 ili elektronski na e-mail adresu

⁸ Šesti po redu izvještaj MSS obuhvatio je period od 1. marta do 15. maja, sedmi od 15. maja do 15. jula, a osmi od 15. jula do 1. oktobra.

⁹ <http://medijskisavjet.me/zalbe-i-postupci/>

zalba@medijskisavjet.me. Zainteresovanima je olakšano utoliko što žalbu mogu e-mailom da pošalju i sa ove stranice, ali nije objašnjena procedura. Umjesto toga, stoji napomena da je “u toku izrada posebnog pravilnika kojim će se definisati detaljnije način podnošenja žalbi i postupanje nadležnog tima po prijemu žalbe”.¹⁰

MSS je i u periodu koji obuhvata ovaj izvještaj HRA nastavio da, po pravilu, krši odredbe svog Statuta u odnosu na odredbu kojom je propisano da je Monitoring tim MSS dužan da “zatraži mišljenje medija koji je predstavkom gledalaca/čitalaca/slušalaca ili na osnovu praćenja Monitoring tima označen da je kršio Kodeks novinara Crne Gore”¹¹. Prema informacijama koje je HRA dobila od glavnih urednika dnevnika “Vijesti” i “Dan”, koji su najčešće pominjani kao kršitelji Kodeksa u izvještajima MSS, od ovih medija MSS ni jednom nije tražio izjašnjenje bilo povodom prestavki i žalbi na objavljene sadržaje, bilo povodom nalaza Monitoring tima MSS. Ova odredba jedino nije prekršena u slučaju žalbe koju je MSS-u podnijela HRA na postupanje dnevnika “Pobjeda”. MSS je u izvještaju naveo da je tražio od “Pobjede” izjašnjenje po ovoj žalbi, ali da ga nije dobio do završetka rada na izvještaju i njegovog predstavljanja javnosti¹². (U izvještaju se ne navodi da li postoji akt kojim je predviđen vremenski rok u kome medij na čije se ponašanje neko žalio mora da odgovori MSS).

2.2.1. Zaključci i preporuke

- *Izuzimajući jedan primjer, kada je postupao po žalbi u odnosu na RTCG, MSS uopšte nije utvrdio kršenja Kodeksa od strane emitivnih medija (radio i TV). Istovremeno, ograničeni monitoring HRA samo glavnih informativnih emisija pet najgledanijih televizija pokazuje da su u tim programima česta kršenja Kodeksa, pa je svakako neophodno da se televizijske stanice podvrgnu aktivnoj samoregulaciji. **MSS bi trebalo da više pažnje posveti nadziranju emitivnih medija, posebno onih koji su njegovi članovi, a ako to nije u mogućnosti da čini, onda to treba i da naglasi u svojim izvještajima, jer se u protivnom zaključuje da MSS ne smatra da ovi mediji krše Kodeks.***
- *Iako je početkom ove godine najavio izradu posebnog pravilnika, Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) i dalje nema jasno propisanu proceduru postupanja po žalbama i pritužbama, a i po pravilu se ne pridržava odredbe svoga Statuta kojom je propisano da*

¹⁰ Informacija na sajtu Medijskog savjeta za samoregulaciju od 26.11.2013: <http://medijskisavjet.me/zalbe-i-postupci/>

¹¹ Prema informacijama koje je HRA dobila od glavnih urednika dnevnika “Vijesti” i “Dan”, koji su najčešće pominjani kao kršitelji Kodeksa novinara Crne Gore u izvještajima MSS, od ovih medija MSS ni jednom nije tražio izjašnjenje bilo povodom pritužbi i žalbi na objavljene sadržaje, bilo povodom nalaza Monitoring tima MSS.

¹² <http://www.hracion.org/wp-content/uploads/Odgovor-na-%C5%BEalbu.pdf>

se od medija na koji se odnosi pritužba ili žalba traži izjašnjenje (MSS je od 1. marta do 1. oktobra 2013. to učinio samo u jednom slučaju). **MSS treba da što prije usvoji pravilnik kojim će biti precizno razrađena procedura podnošenja predstavki i žalbi, kao i postupanja po njima. Tim pravilnikom bi trebalo urediti i pitanje sankcija prema onim medijima – članovima koji ne sarađuju u ovom postupku sa MSS-om. Ponavljamo preporuku iz prethodnog izvještaja da MSS poštuje svoj Statut i traži izjašnjenje od svakog medija u odnosu na koga primi pritužbu ili žalbu, odnosno u odnosu na koga procjenjuje da li je prekršio Kodeks.**

- *Po žalbama koje se upućuju MSS odlučuje Komisija za pritužbe i žalbe, tijelo koje nije predviđeno Statutom MSS. U čl. 4 Statuta je navedeno da Monitoring tim odlučuje po žalbama "podnijetim protiv bilo koje medijske organizacije u Crnoj Gori kada su u pitanju povrede Kodeksa novinara Crne Gore i o tome obavještava javnost". Statutom MSS bi trebalo predvidjeti postojanje Komisije za pritužbe i žalbe kao posebnog organa koji će i organizaciono i personalno biti različit od Monitoring tima. Ovo posebno iz razloga što postojeći Monitoring tim čini dvoje aktivnih novinara iz medija koji su članovi MSS, a Komisija za pritužbe i žalbe bi trebalo da bude nezavisna od uređivačkih timova u medijima i da na toj nezavisnosti gradi svoj autoritet. Osim toga, broj članova tijela MSS koji rade po žalbama i pritužbama bi trebalo da bude veći od tri. Vodič za samoregulaciju medija (OSCE, Beč 2008, str. 57) sugeriše da je optimalni broj članova neinokosnih samoregulatornih tijela između 7 i 11 članova.*

2.3. Aktivnost Ombudsmana TV Vijesti

Ombudsman TV Vijesti¹³ je do sada objavio dva izvještaja, od kojih prvi obuhvata period od 25. januara do 10. maja 2013, a drugi od 11. maja do 30. septembra 2013. Oba izvještaja su prilično kratka - prvi ima 35 redova, drugi 32.

Izvještaji Ombudsmana su prezentirani javnosti u informativnim emisijama TV "Vijesti", na Portalu "Vijesti", upućeni su na adrese nevladinih organizacija koje se bave ljudskim pravima, kao i na relevantne međunarodne adrese.

¹³ Televizija "Vijesti" je formirala inokosno samoregulatorno tijelo – Ombudsman, o čijem uspostavljanju javnost je obaviještena 25. januara 2013. Izvršni direktor *Televizije Vijesti* Slavoljub Šćekić je za prvog Ombudsmana imenovao afirmisanu novinarku i urednicu toga medija Aidu Ramusović. Prethodno je i dopunom Statuta TV Vijesti ustanovljen ovaj vid samoregulacije (Monitoring samoregulatornih tijela u Crnoj Gori, prvi izvještaj HRA, od septembra 2012. do marta 2013.).

TV "Vijesti" je u periodu obuhvaćenom izvještajima Ombudsmana nastavila kampanju informisanja javnosti (putem reklama) o postojanju svog samoregulatornog tijela i mogućnostima koje on pruža.

TV "Vijesti" još nijesu usvojile interni etički kodeks, iako je u odluci o osnivanju Ombudsmana navedeno da će to učiniti.

2.4. Aktivnost Samoregulatornog savjeta za lokalnu štampu

Statutom Samoregulatornog savjeta za lokalnu štampu je predviđeno izdavanje godišnjih izvještaja o poštovanju Kodeksa. Ovo samoregulatorno tijelo je prvi takav izvještaj objavilo 3. marta 2013. i njime obuhvatilo period od maja 2012. do decembra 2012, o čemu je bilo riječi u našem prvom izvještaju na str. 18), a ove godine se još uvijek nije oglašavalo o pitanjima kršenja Kodeksa.

3. REZULTATI RADA SAMOREGULATORNIH TIJELA

3.1. Rezultati rada MSS

3.1.1. Postupanje po žalbama na sadržaje objavljene u medijima

Od 1. marta do 1. oktobra 2013, MSS je primio osam žalbi na sadržaje medija članica i nečlanica. Od ukupno primljenih žalbi, šest se odnosilo na sadržaje objavljene u dnevnicima "Vijesti" i "Dan", koji nijesu članovi MSS, jedna se ticala dnevnika "Pobjeda", koji je član MSS, a jedna "Blica", izdanje za Crnu Goru, koji je, u međuvremenu, postao član MSS.

MSS se proglasio nenadležnim u slučaju žalbe koja se odnosila na "Blic", nalazeći da se žalba tiče teksta koji je objavljen u izdanju "Blica" za Srbiju. Žalbu je podnio I.D. iz Budve, zbog teksta objavljenog 30. aprila 2013. pod naslovom "Ubistvo Nikole Bojovića osveta mafije iz Budve".

MSS je prihvatio u potpunosti ili djelimično žalbe koje su podnijeli Vrhovni sud Crne Gore (jednu), gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša (dvije), punomoćnik biznismena Zorana Bećirovića (tri) i izvršna direktorica HRA (jednu). MSS je odbacio jednu od žalbi koju je podnio Bećirovićev punomoćnik.

U svim ovim slučajevima, sudeći na osnovu podataka, interpretacija i argumentacije iznesenih u izvještajima MSS, ovo samoregulatorno tijelo je postupilo ispravno.

Žalba Vrhovnog suda CG odnosila se na tekst objavljen u dnevniku "Vijesti" od 15. juna 2013. pod naslovom "Pomiješali datume i unaprijed znali da će im sudije pisati", u kome je, prema tvrdnjama podnosioca žalbe, svjesno objavljena netačna informacija, za koju je autor teksta znao da je u pitanju tehnička greška "o čijoj korekciji je bio pravovremeno upoznat".

Gradonačelnik Podgorice se žalio na ponašanje dnevnika "Dan" u slučaju koji je počeo objavom teksta od 6. juna 2013. pod naslovom "Mugoša sakrio milion od poreza", koji se bavio pitanjem dugovanja Glavnog grada Poreskoj upravi. MSS je procijenio da se "Dan" nije ponio profesionalno zbog toga što je tekstovima, profesionalno korektnim po mišljenju MSS, davao neodgovarajuće i tendenciozne naslove.

MSS je djelimično prihvatio žalbu gradonačelnika Podgorice koja se odnosila na pisanje dnevnika "Vijesti" od 13. juna 2013, u tekstu naslovljenom "Mugoša htio Kineze da prevari za milion", ali i na ukupno ponašanje "Vijesti" u vezi sa izvještavanjem o ovoj temi. MSS je konstatovao da prvi demanti na sporni tekst nije objavljen na korektan način, predviđen Kodeksom, ali da su drugo reagovanje u vezi sa istom temom "Vijesti" objavile etično.

Prva žalba punomoćnika biznismena Zorana Bećirovića koju je MSS prihvatio tiče se tretmana demantija objavljenog u "Danu" pod naslovom "Vlada se zbog Čoća zadužuje 25 miliona". MSS

je procijenio da je tekst "manipulativan i tendenciozan kao i sama naslovna konstrukcija", a da Bećirovićev demanti nije objavljen "na način kako je Kodeksom i Zakonom predviđeno". Druga žalba je upućena zbog načina na koji se "Dan" odnio prema Bećirovićevom demantiju na tekst objavljen 29. maja pod naslovom "Ćoćo traži 20 hiljada". MSS je konstatovao da je "Dan" pogriješio već u naslovu "kada je objavio da je Zoran Bećirović tužio Košarkaški klub Budućnost", a da je do novog kršenja Kodeksa došlo kada je "objavljivanje demantija praćeno (je) novim neutemeljenim optužbama, iako je i sama redakcija indirektno priznala da je napravila grešku".

MSS je zamjerio "Danu" i zbog toga što je u tekstu brkao imena Zorana Bećirovića i njegovog ubijenog brata Dragana.

Treća žalba punomoćnika Zorana Bećirovića se ticala teksta objavljenog u dnevniku "Vijesti" 8.juna 2013. pod naslovom "Ministarstvo održivog razvoja legalizuju Bećirovićev kompleks iznad Jaza", odnosno demantija na taj tekst, koji "Vijesti" nijesu objavile. MSS nije dao za pravo podnosiocu žalbe, nego je uvažio razloge dnevnika "Vijesti", čiji je glavni i odgovorni urednik Mihailo Jovović u pisanoj formi, kako navodi MSS, poručio podnosiocu žalbe da će objaviti demanti onda "kada bude upodobljen Zakonu o medijima". MSS je ocijenio da su "Vijesti" "mogle objaviti reagovanje, ali i da nijesu imale obavezu", s obzirom na teške optužbe koje su u demantiju navedene, a koje MSS nije naveo.

MSS je u potpunosti prihvatio žalbu Akcije za ljudska prava (HRA), odnosno njene izvršne direktorice Tee Gorjanc Prelević na postupanje dnevnika "Pobjeda", koji nikada nije objavio njeno reagovanje na tekst dr Stevana Lilića od 7. septembra 2013. pod naslovom "Lilić– Biznis grupu Vijesti - NVO sektor, boli pojava Instituta", u kome se tvrdi da postoji dominacija "biznis grupe Vijesti - NVO sektor", koja "ogromne donacije i novac dobija doslovno za bilo koji projekat, sve dok on ispunjava komponentu 'demokratske opozicije Vladi'". Reagovanje na ovaj tekst je upućeno 10. septembra 2013, ali ono nikada nije objavljeno u "Pobjedi". Umjesto toga, 24.septembra je objavljen novi Lilićev tekst, koji je bio reagovanje na neobjavljeno reagovanje direktorice HRA. MSS je procijenio da je "Pobjeda" prekršila Kodeks time što nije objavila reagovanje, ali i da je težina toga presupa još veća zbog objavljivanja reagovanja na neobjavljeni tekst.

3.1.2. Nalazi Monitoring tima MSS

Monitoring tim MSS je u periodu od 1. marta do 1. oktobra evidentirao 113 primjera kršenja Kodeksa, od čega 92 (81%) u dnevnim listovima "Dan" i "Vijesti", te portalu "Vijesti", medijima koji nijesu članice MSS i koji ne priznaju njegovu nadležnost.

Najveći broj primjera kršenja Kodeksa (49) monitori MSS su primjetili u dnevniku "Dan", a potom na Portalu "Vijesti" (29), pa u dnevnom listu "Vijesti" (14), koji nijesu članice MSS. Dnevnik "Pobjeda", koji je član MSS, prema nalazima monitora MSS, prekršio je Kodeks u sedam navrata, ali je u izvještaju za period 15. jul – 1. oktobar napomenuto da su odabrali samo "dva, dovoljno ilustrativna primjera" od tekstova Udruženja priređivača igara na sreću koje "Pobjeda" povremeno objavljuje, a "koji često vrve od uvreda", kako je MSS primjetio.

U više od jedne trećine primjera kršenja Kodeksa (37), koje je u svojim izvještajima istakao MSS, nije precizno navedeno koja su osnovna načela i smjernice Kodeksa prekršeni i na koji je način to urađeno. Na osnovu slučajeva u odnosu na koje su navođenja MSS bila precizna, može se zaključiti da je, prema procjeni MSS, najčešće kršeno načelo br. 1¹⁴ Kodeksa (23 primjera), a potom načelo br. 3¹⁵. Prema nalazima monitora MSS, načelo br. 10 Kodeksa (pretpostavka nevinosti)¹⁶ prekršeno je samo šest puta.

MSS je evidentirao i jedan primjer kršenja zakona uoči predsjedničkih izbora, iako utvrđivanje kršenja zakona nije u njegovoj nadležnosti. Kršenje je evidentirano u dvobroju "Dневnih novina" za 6/7. april, koje su u tekstu, prema procjeni MSS, prekršile izbornu šutnju time što su, "pored drugih relevantnih informacija vezanih za izborni proces, ponovile osnovne predizborne poruke obakandidata".

3.1.3. Analiza postupanja MSS od strane HRA

MSS je, na osnovu svog monitoringa, u posmatranom periodu (1. mart – 1. oktobar 2013) evidentirao 113 primjera kršenja Kodeksa, dok su monitori HRA u istom periodu uočili 659 takvih slučajeva.

Uporedni pregled rezultata monitoringa MSS i HRA

Kršenja Kodeksa novinara Crne Gore	Monitoring MSS	Monitoring HRA
Načelo br. 1	23	49

¹⁴ "Dužnost je novinara da poštuje istinu i istrajno traga za njom, imajući uvijek u vidu pravo javnosti da zna i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću".

¹⁵ Za novinara su činjenice neprikosnovene, a njegova obaveza je da ih stavlja u pravilan kontekst i onemogućiti njihovu zloupotrebu, bilo da se radi o tekstu, slici ili tonu. Glasine i pretpostavke moraju se nedvosmisleno naznačiti kao takve. Obaveza je da vijest i komentar budu jasno razdvojeni.

¹⁶ "Kada izvještava o istražnim i sudskim postupcima, novinar mora uvažavati pretpostavku da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno, i ne smije ničim prejudicirati ishod sudskog postupka".

Načelo br. 2		
Načelo br. 3	11	24
Načelo br. 4	6	1
Načelo br. 5	9	8
Načelo br. 6	4	
Načelo br. 7	1	
Načelo br. 8	10	19
Načelo br. 9		4
Načelo br. 10	6	521
Načelo br. 11		21
Načelo br. 12		12
Nije utvrđeno koje je tačno načelo Kodeksa kršeno	37	
Utvrđeno kršenje nekog od načela na osnovu žalbi	6	
Ukupno	113	659

Za razliku od nalaza monitora MSS, nalazi saradnika HRA pokazuju da je u ovom periodu najčešće bilo kršeno načelo br. 10 Kodeksa – pretpostavka nevinosti. Dok je MSS evidentirao samo šest primjera kršenja ovog načela, saradnici HRA su primijetili 521.

MSS je našao 23 primjera kršenja načela 1 Kodeksa, HRA 49. Kod načela 3 Kodeksa takođe postoji značajna razlika između broja primjera koja je uočio MSS i onih koje su uočili saradnici HRA – MSS je uočio 11, HRA 24 primjera. MSS, za razliku od HRA, nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela 9, 11 i 12 Kodeksa, dok HRA, za razliku od MSS, nije uočila kršenja načela 6 i 7 Kodeksa. Ni MSS ni HRA nijesu uočili primjere kršenja načela 2 Kodeksa. (Detaljnija analiza svega ovoga slijedi u nastavku izvještaja).

U izvještaju za period od 1. marta do 15. maja 2013, MSS je konstatovao da je smjernica načela br. 1 Kodeksa koja se odnosi na izvještavanje o skupovima sa izbornih kampanja¹⁷ bila "u potpunosti zanemarena", te da bi samo nabrojanje primjera njenog kršenja "moglo obuhvatiti cijeli jedan izvještaj". MSS, međutim, ovu svoju ocjenu nije potkrijepio ni jednim karakterističnim primjerom.

U istom izvještaju, MSS je u dva slučaja ocijenio da je riječ o uvredi, ne pozivajući se, pritom, na konkretno načelo i/ili smjernice Kodeksa. U prvom slučaju je kao uvredu okvalifikovao pisanje dnevnika "Pobjeda", koji je u boks uz tekst "Dan plaćao Lekića 11.000 eura godišnje", koji je potpisalo uredništvo lista, u više navrata nazvao opozicioni politički savez Demokratski front "političko-interesno-kriminogenom grupacijom". Kao drugi primjer uvrede, navedeno je to što je Miodrag Perović u autorskom tekstu objavljenom u "Vijestima" nazvao Vrhovnu državnu tužiteljku Ranku Čarapić "Vrhovnom režimskom sluškinjom". MSS je napomenuo da je u prvom slučaju riječ o uvredi "tim prije što je riječ o uredničkom tekstu, a ne o citatu političkih protivnika", a da je u drugom slučaju to uvreda "tim prije što je riječ o tekstu jednog od vlasnika ovog dnevnika, a ne o citatu političkih protivnika".

MSS je, osim u dva navedena primjera, uvredljiv govor uočio i u više drugih tekstova, iako Kodeks ni u načelima ni u smjernicama ne tretira pitanje uvrede na bilo koji način. (Uvreda se može smatrati povredom časti zbog koje je u građanskoj parnici moguće tužiti za naknadu štete ili drugu satisfakciju – članovi 205-207 Zakona o obligacionim odnosima, *Sl. list CG*, 47/08. Međutim, treba imati u vidu da prema praksi Evropskog suda za ljudska prava sloboda izražavanja štiti i uvredljiv govor, kada on ne predstavlja bezrazložan lični napad, a tiče se debate od javnog interesa).

MSS je u izvještaju za period od 1. marta do 15. maja ocijenio da je dnevnik "Dan" "vodio pravu medijsku kampanju u očitoj namjeri da se u javnosti kreira i učvrsti mišljenje o neregularnosti izbornog procesa, a time i izbornog rezultata", ne navodeći, pritom, da je prekršeno bilo koje

¹⁷ "Prilikom izvještavanja o skupovima sa izbornih kampanja, novinari će izvještavati i o onim stavovima sa kojima se ne slažu i vrijednostima koje ne dijele. Takav pristup pitanje je novinarske korektnosti, služi pravu građana na slobodu informisanja, i podržava princip jednakih šansi za sve političke partije i druge učesnike u izbornom procesu".

načelo Kodeksa. Nakon takve optužbe je konstatovano da je “potpuno nemoguće ustanoviti sa preciznošću koliko je u ogromnoj količini objavljenog materijala bilo istine, a koliko medijske manipulacije, pogrešnog interpretiranja ili stavljanja činjenica u željeni kontekst”.

Opredijelivši se da ni jednim konkretnim primjerom ne potkrijepi svoju kritičku ocjenu, MSS se opravdano izlaže kritici da ne postupa utemeljeno i objektivno, pogotovo jer je u konkretnom slučaju u pitanju medij koji nije njegov član.

Istovremeno, MSS je previdio da je dnevnik “Pobjeda”, koji je njegov član, ponovio u julskim izdanjima djelove feljtona već objavljenog prije nešto više od dvije godine, u kojima se jednostrano i pristrasno analiziralo poslovanje i uređivačka politika dnevnika “Vijesti” i nedjeljnika “Monitor”, a vlasnici tih medija optuženi za “izbjegavanje plaćanja poreza, manipulacije na berzi i protivzakonito kreditiranje”¹⁸, iako nikada nije zvanično objavljeno da se protiv tih osoba vodi takav krivični postupak. U najavi reprinta feljtona pod zajedničkim nadnaslovom “Kako je u Crnoj Gori nastala medijska imperija”, tadašnji glavni urednik “Pobjede”, Srđan Kusovac, je okvalifikovao suvlasnike “Vijesti” “organizovanom kriminalnom grupom suvlasnika tabloida Vijesti”¹⁹.

MSS je, po našem mišljenju, ocjenama o dnevniku “Dan” izašao iz okvira nadležnosti i bavio se uređivačkom politikom toga medija, bez preciznih navođenja u kojim slučajevima je kršio Kodeks i na koji je način to činio. MSS je izašao iz svoje Statutom predviđene nadležnosti i u slučaju uvredljivog kvalifikovanja novinara “Monitora”, Marka Milačića, smatrajući da “redakcija pravi materijalnu grešku kada ovog autora potpisuje kao novinara”²⁰.

MSS u izvještaju od 15. maja do 15. jula konstatuje da, kada su u pitanju tri portala čiji rad prati (Portal “Vijesti”, CdM i “Analitika”) “u brisanju nedolichnih komentara i dalje nema dosljednosti” i da je “i tokom analiziranog perioda u objavljivanju spornih komentara prednjačio portal ‘Vijesti’”. Kasnije se, suprotno ovome, navodi da kod ostala dva portala (CdM i “Analitika”) MSS “nije primjetio propuste i konstatuje da uredništvo i administratori u kontinuitetu vode računa o profesionalnim standardima i imaju restriktivnu uređivačku politiku objavljivanja komentara koji bi mogli značiti kršenje profesionalnih principa”.

Ako je portal “Vijesti” prednjačio, kako je navedeno, to znači da je i kod druga dva nadzirana portala bilo neetičnih komentara, pa je, ilustracije radi, trebalo navesti bar neki od njih.

¹⁸ “Ulazak WAZ-a” (Pobjeda, 5. jun 2013).

¹⁹ “Kako su u Vijestima kršeni zakoni” (Pobjeda, 5. jun 2013).

²⁰ Povod za ovakvu sugestiju MSS bila je kolumna Marka Milačića u “Vijestima” od 16. aprila pod naslovom “Vidimo se na ulici”. MSS je ocijenio da “tekst obiluje teškim uvredama na račun vodećih ljudi DPS-a”, a da “vrsta jezika i govora koju ovaj autor vrlo često koristi u svojim tekstovima nema nikakve veze sa novinarskom profesijom i prije bi se mogla okarakterisati kao politički nastup nekog partijskog vojnika”.

3.1.4. Zaključci i preporuke

- *MSS samo sporadično primjećuje kršenja načela 10 Kodeksa, odnosno pretpostavke nevinosti, koja su, prema evidenciji HRA, daleko najčešća ogrješenja medija o norme propisane Kodeksom novinara Crne Gore. U odnosu na prethodni izvještaj HRA, broj evidentiranih primjera kršenja pretpostavke nevinosti u štampanim medijima se povećao skoro pet puta. Ovakva situacija zahtijeva iznalaženje načina za njeno prevazilaženje. MSS i ostala samoregulatorna tijela bi trebalo da podrže predlog da se, u slučaju nastavka trenda rasta kršenja pretpostavke nevinosti u medijima, dopunom Zakona o krivičnom postupku da ovlašćenje sudu da uočava i kažnjava kršenja pretpostavke nevinosti u medijima pozivajući se na obavezu poštovanja te pretpostavke koju mediji imaju i na osnovu Zakonika o krivičnom postupku.*
- *Nakon kršenja pretpostavke nevinosti, monitoring i HRA i MSS pokazuje da se mediji najčešće ogrješuju o načela 1 i 3 Kodeksa, a time i o temeljne standarde novinarske profesije. Ta ogrješenja su najvidljivija u primjerima neizbalansiranog izvještavanja, favorizovanja jedne strane i izbjegavanja provjeravanja informacija dobijenih od imenovanih ili neimenovanih izvora. Samoregulatorna tijela bi, osim što uočavaju primjere kršenja ovih načela Kodeksa, trebalo da intenziviraju kampanju unutar novinarske i medijske zajednice o neophodnosti dosljedne primjene etičkih i profesionalnih standarda u crnogorskom novinarstvu i da tako doprinesu prevazilaženju aktuelnih antagonizama čiji su korijeni izvan profesije.*
- *U više od jedne trećine primjera kršenja Kodeksa koje je u svojim izvještajima istakao MSS (37), nije precizno navedeno koja su osnovna načela i smjernice Kodeksa prekršeni i na koji način. Takođe, dešava se i da MSS blanko kritikuje pojave i medije bez navođenja konkretnih primjera za takvetvrdnje, kao i da primjere novinarske prakse koje ocjenjuje kao neetične na neodgovarajući način dovodi u vezu s nekim od načela Kodeksa i smjernicama koje ta načela objašnjavaju. Da bi se izbjegao utisak pristrasnosti i djelovalo obrazovno i preventivno, uvijek kada se kvalifikuje kršenje načela Kodeksa ili odgovarajuće smjernice trebalo bi u izvještajima dati potpun i detaljan opis primjera kršenja i objasniti na koji način to djelo predstavlja ogrješenje o etičke norme.*

3.2. Rezultati rada Ombudsmana TV Vijesti

3.2.1. Postupanje po žalbama gledalaca

U prvom izvještaju koji obuhvata period od 25. januara do 10. maja 2013, navedeno je da je Ombudsmanu stigla jedna žalba gledaoca u pisanoj formi, a da je bilo “oko desetak telefonskih poziva” u kojima su iznošene žalbe, uglavnom na rad novinara. Nije precizirano od koga su stizali pomenuti pozivi.

U pomenutom pismu se neimenovani gledalac žalio na navodnu nepreciznost u informaciji koja je objavljena u informativnom programu. Ombudsman je konstatovala²¹ “da je gledalac pogrešno zaključio da je po srijedi kršenje novinarskih standarda, što mu je i obrazloženo u telefonskom odgovoru”.

Što se tiče telefonskih razgovora u kojima su iznošene pritužbe na rad novinara, Ombudsman je konstatovala da, nakon tih razgovora, “nijedan gledalac ili državna institucija koji su se javili nijesu htjeli da pokrenu zvaničan postupak i pozovu novinara na odgovornost”. (Riječ je o postupku predviđenom odlukom o osnivanju Ombudsmana TV Vijesti).

U periodu koji je obuhvaćen drugim izvještajem, Ombudsman je navela da je primiladvije pritužbe građana, od kojih je jednu odbacila kao neosnovanu. Oba primjera su u izvještaju detaljno interpretirana, osim što nije navedeno vrijeme dešavanja.

Prva pritužba je, u stvari, bila zamjerka Organizacionog odbora simpozijuma “Njegoševi dani” uredniku dnevnika “U pola sedam” što nije emitovan materijal sa konferencije za novinare najave tog događaja. Zamjerka se ticala uređivačke politike. U slučaju druge pritužbe, Ombudsman je dala za pravo njenom podnosiocu, koji je ukazao na neetično korišćenje video materijala, snimljenog tokom “Noći pivopija” u Škotskom pabu u Podgorici. Taj materijal je emitovan u informativnoj emisiji “U pola pet” kao “pokrivalica konferencije za novinare o upotrebi alkohola u Crnoj Gori”, a Ombudsman je pojasnila da je na taj način prekršeno načelo br. 3 Kodeksa novinara Crne Gore²².

U izvještaju je navedeno da je Ombudsman skrenula pažnju na ovo kršenje Kodeksa glavnom i odgovornom uredniku i e-mail porukom se izvinila osobi koja je uputila pritužbu.

²¹ Pošto dužnost Ombudsmana obavlja osoba ženskog roda (Aida Ramusović) dalje u izvještaju ćemo glagole koristiti na rodno prikladan način.

²² “Za novinara su činjenice neprikosnovene, a njegova obaveza je da ih stavlja u pravilan kontekst i onemoguću njihovu zloupotrebu, bilo da se radi o tekstu, slici ili tonu...”

3.2.2. Samoinicijativno postupanje Ombudsmana

U prvom izvještaju Ombudsman je navela da je samoinicijativno regovala 12 puta i to “u slučajevima nepropisnog prikazivanja lica maloljetnika bez skrivanja identiteta, zbog neprecizno saopštenih informacija, nepreciznih najava priloga ili dvosmislenih ‘hedova’, odnosno najava dnevnika”. U izvještaju je navedeno da je u većini slučajeva reagovanje bilo u formi razgovora sa novinarima, a da je u jednom slučaju urednik/autor informativne emisije “javno pojasnio kontekst izjave koju je sedam dana ranije dio gledalaca doživio kao uvrijedljivu.”

Ombudsman je u drugom izvještaju (11. maj - 30. septembar 2013.) navela da je u više slučajeva samoinicijativno primijetila da su objavljivane “neprecizne informacije” u informativnim emisijama “U pola sedam” i “U deset”, kao i da u nekoliko priloga nije ispoštovano pravilo da se čuje i druga strana. U izvještaju je napomenuto da je jedan broj učinjenih grešaka ispravljen dan kasnije. Navedeno je i da “u nekoliko slučajeva javnost nije bila upozorena na uznemirujuće slike iz crne hronike emitovane u toku informativnih emisija”.

3.2.3. Analiza HRA

U periodu koji pokriva ovaj izvještaj, a koji se u potpunosti ne podudara s onim koji je obuhvaćen izvještajima Ombudsmana, TV Vijesti su u 15 slučajeva prekršile Kodeks, od čega najčešće načelobr. 1 i odgovarajuće smjernice. (Ove slučajeve predstavljamo detaljnije u nastavku, u poglavlju broj 4, u odnosu na kršenje pojedinačnih načela Kodeksa).

U prvom izvještaju Ombudsmana, prilikom navođenja žalbe gledaoca koja je procijenjena kao neosnovana jer se ticala uređivačke politike, nije precizirano o čemu se tačno radi i na kojim argumentima je bila zasnovana žalba gledaoca. Osim toga, nije jasno zašto Ombudsman nije koristila pisanu formu komunikacije sa podnosiocem žalbe, koja je predviđena odlukom o osnivanju Ombudsmana (pismo, e-mail i faks), nego razgovor telefonom.

U slučaju kada je sadržaj pritužbe gledaoca bio precizno naveden (pritužba Organizacionog odbora simpozijuma “Njegoševi dani”), jasno je da je Ombudsman zauzela pravilan stav, u smislu da je riječ o miješanju u uređivačku politiku medija, a ne o kršenju etičkih normi.

Ombudsman je u drugom izvještaju, ne precizirajući, navela da je u navedenom periodu “primijetila neprecizne informacije u više slučajeva u emisijama ‘U pola sedam’ i ‘U deset’”, da je “u nekoliko priloga (je) bilo nepoštovanja pravila druge strane”, te da je jedan broj učinjenih grešaka ispravljen dan kasnije.

Smatramo da je bilo nužno ilustrovati karakterističnim primjerima neki od uočenih propusta, zbog čega je do njih došlo i šta je konkretno preduzeto s tim u vezi.

Ombudsman u izvještajima nije navela da li su je novinari, urednici ili menadžement konsultovali prilikom donošenja odluka za koje smatraju da mogu biti sporne, ali jeste da je Ombudsman reagovala samoinicijativno. Nije, međutim, jasno da li je to uvijek urađeno nakon emitovanja ili je bilo i preventivnih reagovanja.

3.2.4. Zaključci i preporuke

- *Izvještaji Ombudsmana TV Vijesti su donekle uopšteni i djeluju kao da su pisani samo za interne potrebe i namijenjeni onima koji su već detaljnije upućeni u njihov sadržaj. Izvještaji Ombudsmana bi trebalo da budu metodološki ujednačeni i detaljniji. U izvještajima bi trebalo što preciznije interpretirati žalbe gledalaca i njihovu argumentaciju, kao i reakcije Ombudsmana i argumentaciju u prilog ili protiv gledaočeve žalbe, da bi profesionalna i laička javnost mogla i sama da procjenjuje valjanost argumenata. Ovo je važno kako zbog izgradnje kredibiliteta Ombudsmana, tako i zbog medijskog opismenjavanja televizijskog auditorijuma, odnosno građana/građanki, kao i samih novinara.*
- *Ombudsman TV Vijesti nije u pisanoj formi odgovorila na žalbu gledaoca za koju je procijenjeno da je neosnovana, već u telefonskom razgovoru, iako je aktom o uspostavljanju Ombudsmana predviđeno da se sa gledaocima komunicira preko pisma, elektronske pošte i faksa. Ombudsman bi svaku zvaničnu komunikaciju sa gledaocima trebalo da obavlja na način predviđen aktom o osnivanju, jer je važno da ostane arhiva odlučivanja i komunikacije sa gledaocima.*

4. UPOREDNI MONITORING I ANALIZA AKCIJE ZA LJUDSKA PRAVA

4.1. Načelo br. 1 Kodeksa: Selektivan odnos prema činjenicama, jednostranost

“Dužnost je novinara da poštuje istinu i istrajno traga za njom, imajući uvijek u vidu pravo javnosti da zna i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću.”

4.1.1. Kršenja načela br. 1 u štampi i online medijima

Prema nalazima MSS, od 15. jula do 1. oktobra tri dnevna lista u Crnoj Gori su prekršili načelo br. 1 Kodeksa u 23 slučaja. U tri slučaja je to utvrđeno tokom postupka po nečijoj žalbi, a u ostalim slučajevima je riječ o nalazima monitora MSS.

MSS je našao da je dnevni list “Dan” prekršio ovo načelo u 17 navrata, da je dnevnik “Vijesti” to uradio tri puta, a “Pobjeda” jednom. MSS je u dva navrata govorio o kršenju ovoga načela, ne pripisujući kršenja nijednom mediju posebno. Prvi put je to urađeno u izvještaju za period od 1. marta do 15. maja 2013, u osvrtu na izvještavanje medija o izbornoj kampanji za predsjedničke izbore. MSS konstatuje da je u izvještavanju “bilo u potpunosti zanemareno” načelo br. 1, odnosno smjernica 1.4²³ za ovo načelo, “te da bi samo nabranje primjera njegovog kršenja moglo obuhvatiti cijeli jedan izvještaj”. U drugom slučaju, takođe u izvještaju za period od 1. marta do 15. maja, MSS je ukazao na kršenje ovog (ali i drugih načela) u izvještavanju o aferi, čiji je glavni akter bio predsjednik Državne revizorske institucije Miroslav Ivanišević.

Saradnici HRA koji su nadzirali ponašanje medija u istom periodu otkrili su 29 primjer kršenja ovog načela u štampanim medijima i na portalima. U 12 primjera kršenja su evidentirana u dnevniku “Dan”, osam u dnevniku “Vijesti”, tri u dnevniku “Pobjeda”, po dva u “Blicu”, izdanje za Crnu Goru, i u “Dnevnim novinama”, i po jedno kršenje na portalima *Café del Montenegro* i *In4S*.

U pojedinim tekstovima su istovremeno evidentirana i kršenja nekog od drugih načela Kodeksa, najčešće načela br. 10²⁴.

²³ “Prilikom izvještavanja o skupovima sa izbornih kampanja, novinari će izvještavati i o onim stavovima sa kojima se ne slažu i vrijednostima koje ne dijele. Takav pristup pitanje je novinarske korektnosti, služi pravu građana na slobodu informisanja, i podržava princip jednakih šansi za sve političke partije i druge učesnike u izbornom procesu.”

²⁴ Kada izvještava o istražnim i sudskim postupcima, novinar mora uvažavati pretpostavku da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno, i ne smije ničim prejudicirati ishod sudskog postupka”.

Procjene MSS i saradnika HRA podudaraju se kada je riječ o kvalitetu izvještavanja medija o političkim aktivnostima tokom predizborne kampanje, a za koje je MSS naveo da nijesu u skladu sa onim što sugeriše načelo br. 1 Kodeksa i smjernice za ovo načelo. HRA smatra da je MSS dobro procijenio i u većini drugih zapaženih slučajeva u vezi s načelom br. 1 i saglasna je s tim procjenama.

Među primjerima koje su zapazili Monitoring tim MSS i saradnici HRA, a gdje su procjene o etičnosti podudarne, su i oni u dnevnicima “Dan” i “Pobjeda”, čija analiza slijedi.

MSS je u izvještaju za period od 15. maja do 15. jula evidentirao neetično izvještavanje “Dana” o navodnim nepravilnostima prilikom izvoza oružja iz Crne Gore preko državne firme “Montenegro Defence industry”. Saradnici HRA su, takođe, konstatovali da je, u slučaju teksta pod naslovom “Ministar švercovao dokumenta o izvozu oružja”, objavljenog 14.maja, “Dan” propustio da traži mišljenje onih koje optužuje i da ono što oni kažu dodatno provjeri, čime bi učinio da njegova priča bude u startu cjelovita i etična.

Podudarno je i mišljenje MSS i saradnika HRA o slučaju izvještavanja dnevnika “Pobjeda” o izjavi Komesara EU za proširenje i Evropsku susjedsku politiku Štefana Filea u odnosu na tekst objavljen u dnevniku “Vijesti”²⁵. “Pobjeda” je iskrivljivanjem činjenica i njihovim zlonamjernim tumačenjem i komentarisanjem prekršila načelo br. 1 Kodeksa i odgovarajuće smjernice.

Procjene MSS nekih od slučajeva koji su navedeni u njihovim izvještajima nijesu, prema mišljenju HRA, dovoljno utemeljene i argumentovane. Različitost u pristupu monitora MSS i saradnika HRA je ilustrativna u sljedećem slučaju.

MSS je konstatovao da je list “Dan” prekršio načelo br. 1 Kodeksa time što je objavio intervju sa bivšim liderom Liberalnog saveza CG Slavkom Perovićem, u kome je on tvrdio da policajac Božidar Jauković, koji je svojevrjemenom hapsio Perovića i tom prilikom ga povrijedio, prekoračivši ovlašćenja, nije izvršio samoubistvo nego da je ubijen: “Gola je laž da je policajac (Božidar) Jauković izvršio samoubistvo, nego je jedina istina da je ubijen. Siguran sam da je ubijen zbog toga što je javno prijetio da će otkriti ko mu je naredio da budem ubijen”, kazao je Perović.

²⁵ U izdanju Pobjede od 20. juna objavljen je tekst pod naslovom “File demantovao tabloid Vijesti”. U tekstu je navedeno da “Komesar EU za proširenje i susjedsku politiku Štefan File demantovao je kao besmislicu u četvrtak ujutro tvrdnju direktora tabloida Vijesti Željka Ivanovića iznijetu u srijedu u toj štampanoj stvari, prema kojima je vidio dokaz da je Miodrag Lekić pobijedio na predsjedničkim izborima”. U tekstu je File citiran: “To je potpuna besmislica, niti se bavim takvim stvarima, niti je moj posao da ulazim u to. Pogotovo nijesam o tome razgovarao ako je to predstavljeno tako kako ste mi rekli”. U Pobjedinom tekstu je navedeno da je “Ivanović u tekstu objavljenom u srijedu pod naslovom “Jedini preostali”, napisao kako je komesar File kazao da je “dobro pogledao svu dokumentaciju oko aprilskih predsjedničkih izbora u Crnoj Gori i da misli da je opozicioni kandidat Miodrag Lekić dobio, a da je zahvaljujući kontroli izbornog procesa Đukanović uspio da poraz svog kandidata Vujanovića pretvori u pobjedu”. U Ivanovićevom tekstu, međutim, Fileu se ne pripisuje ovaj iskaz, već neimenovanom diplomati, koji je prije Filea citiran u tekstu.

HRA smatra da "Dan" nije prekršio profesionalne etičke norme time što je smatrao da je važno i relevantno objaviti tvrdnju koju je iznio intervjuisani izvor, koji je bio akter događaja. Takođe, Perović za navodno ubistvo nije optužio ni jednu konkretnu osobu. "Dan" je, osim toga, postupio profesionalno korektno, objavljujući i reakcije na Perovićeve tvrdnje.

HRA se ne slaže sa ocjenom MSS ni u slučaju teksta objavljenog u "Danu" 30. avgusta 2013, sa naslovom "Gačević: Specijalci su mi tukli brata i boli ga bajonetima". MSS je u izvještaju (15. jul-1. oktobar) samo naveo da je tekst, u stvari, razgovor "sa Goranom Gačevićem iz Bijelog Polja, koji tvrdi, pozivajući se na neimenovane i nezvanične izvore iz MUP-a, da je njegovog brata pretukla 'crna trojka' i izbola mu tijelo bajonetima", i ocijenio da je "Dan" prekršio načelo br. 1 Kodeksa. U izvještaju, međutim, nijesu ponuđeni nikakvi argumenti za takvu ocjenu.

Kršenje načela br. 1 Kodeksa, prema primjerima koji su zapazili saradnici HRA, a ne uvijek i monitori MSS, kreće se od netačno iznesenih tvrdnji u naslovu, objavljivanja nepotpunih informacija koje mogu da obmanu javnost, senzacionalizma, netačnog ili jednostranog prikazivanja činjenica i predstavljanja ili naglašavanja jednog aspekta priče.²⁶

Ilustrativan primjer za senzacionalistički način izvještavanja, koji nijesu zapazili monitori MSS, je onaj iz "Dnevnik novina" od 13. maja sa nadnaslovom "Zabranjena ljubav" i naslovom "Držeći se za ruke skočili u rijeku". U podnaslovu izvještaja je napisano: "Pošto im roditelji djevojke nijesu dozvolili brak, mladi par iz Podgorice skočio u Cijevnu". Prvi paragraf teksta glasi: "Podgorički par, djevojka A.K. (18) i njen momak Z.T. (20) svoju zabranjenu ljubav zamalo su završili kao Romeo i Julija iz Šekspirovog romana. Protiv njihove velike ljubavi od početka veze bila je porodica djevojke, zbog koje su ovo dvoje mladih juče skočili u nabujalu rijeku Cijevnu. Zahvaljujući brznoj i efikasnoj reakciji policije Tuzi sve je prošlo bez većih posljedica." Drugi paragraf glasi: "Mladi i neiskusni, ali ispunjeni ljubavlju A.K. i Z.T. odlučili su da svoju vezu i ljubav brane do kraja. Navodno, nakon nove svađe sa njenim roditeljima koji su se protivili zasnivanju ovog braka, mladić i djevojka juče poslije 12 časova došli su do mosta na rijeci Cijevni gdje su, preplavljeni emocijama, pokazali da je njihova ljubav jača od bilo koje zabrane. Držeći se za ruke, njih dvoje skočili su u nabujalu i mutnu rijeku. Nedugo zatim policijska jedinica iz Tuzi izvukla je mladi par iz vode nakon čega su prebačeni u Urgentni blok."

Izvještaj je napisan kao da je reporterka očevidac i neko ko je, bez pozivanja na izvore, do detalja upućen u odnos dvoje mladih ljudi, što su pretjerivanja karakteristična za senzacionalističko izvještavanje, koje se bazira na poluinformacijama i neprovjerenim

²⁶ Smjernica 1, 2) b: "Pravo javnosti da zna ne može biti opravdanje za senzacionalističko izvještavanje. Stoga, novinari ne smiju iskrivljivati informacije pretjerivanjem, neadekvatnim naglašavanjem jednog aspekta priče ili jednostranim izvještavanjem. Novinari moraju izbjegavati naslove ili reklamne slogane koji bi mogli navesti na pogrešan zaključak o suštini događaja ili pojave. Činjenice ne smiju biti iskrivljivane tako što će biti stavljene van konteksta u kome su se desile."

podacima, pri čemu se nije vodilo računa čak ni o opštepoznatoj činjenici – da Šekspir nije pisao romane nego drame.

Primjer teksta u kome su informacije plasirane kao provjerene, a očito je iz konteksta da se radilo o glasinama, objavljen je u dnevniku "Pobjeda" 23. maja pod naslovom "Milost, Gospodaru, milost". Tekst je komentarisani izvještaj²⁷ o dolasku direktora dnevnika "Vijesti" Željka Ivanovića na prijem koji je povodom Dana državnosti priredio premijer Milo Đukanović. U tekstu se ocjenjuje da je Ivanović prilikom razgovora sa Đukanovićem bio snishodljiv i da se "posuo pepelom". U tekstu se, bez pozivanja na izvor u čiju vjerodostojnost ne bi imalo razloga da se sumnja, pripisuje Ivanoviću određeno ponašanje i na osnovu toga izvlači u naslovu poruka da je Ivanović tražio milost od premijera koga kritikuje i on lično i novina čiji je direktor. Ivanovićevo kasnije svjedočenje o tome šta je rekao Đukanoviću (objavljeno u "Vijestima" od 23. maja i na portalu Vijesti²⁸),a koje je potpuno suprotno onome što je o tome napisala "Pobjeda", premijer nije demantovao.

Jedan od tipičnih primjera jednostranosti u izvještavanju koji su evidentirali saradnici HRA je u izvještaju objavljenom u dnevniku "Dan" od 15. maja s nadnaslovom "Policija spriječila incident na srpskom pravoslavnom groblju u Martinovićima kod Plava" i naslovom "Albanci nasrnuli na pravoslavce". Izvještaj je baziran samo na jednom izvoru, a to je pravoslavni sveštenik, jerej Željko Savić. Novinar nije pokušao da čuje drugu stranu priče od lokalnih Albanaca koje je sveštenik optužio da su nasrnuli na njega i mještane pravoslavne vjeroispovijesti. Pitan je za komentar komunalni policajac, koga je jerej Savić pomenuo, ali ne i policija, čiji su pripadnici spriječili incident.

Da bi izvještaj o ovakvim događajima bio kompletan, on se ne može zasnivati samo na jednom izvoru, posebno ako je izvor zainteresovani učesnik događaja. Ono što dodatno pojačava jednostranost izvještaja je formulacija naslova.

Ilustrativan je i primjer teksta objavljenog u "Vijestima" 29.juna s nadnaslovom "Skupština akcionara" i naslovom "Vukotić glasao protiv Vlade zbog dividende u Plantažama". U tekstu je navedeno: "Skupština akcionara Plantaža odbila je predlog Vlade da za 2012. ne isplaćuje dividendu zbog čega je došlo do žučne rasprave nakon koje je predstavnik Vlade napustio sjednicu", te da je predsjednik Borda direktora i predstavnik državnih fondova u tome bordu glasao protiv Vladinog predloga zato što ima akcije u "Plantažama" i što očekuje dividendu. U

²⁷ "Mišljenja i ocjene u komentaru moraju biti zasnovani na činjenicama. Komentar ne smije da bude prezentiran tako da stvara utisak da se radi o utvrdjenoj činjenici" (Smjernica za načelo br. 1).

²⁸ <http://www.vijesti.me/vijesti/vijesti-ce-opstati-makar-vlasnike-strpali-zatvor-ili-pod-zemlju-clanak-129840>

tekstu je navedeno da Vukotić i ministar poljoprivrede Petar Ivanović imaju veliki broj akcija u "Platažama", pri čemu je precizirano da Ivanović ima 1,25 miliona akcija i da bi u novcu dobio dividendu od 4.500 eura, a u nominalnoj vrijednosti akcija oko 16.000. Za Vukotića nije navedeno ništa.

Ovo je primjer nepotpunog, a time i jednostranog izvještavanja. Kada se kaže da Vukotić ima veliki broj akcija, onda publika očekuje da se kaže koliki je taj broj, koliko one iznose, i ta očekivanja ne smiju da budu iznevjerena, posebno što se otkriva koliko akcija ima ministar Ivanović. Osim toga, Vukotić je redovni kolumnista "Vijesti", pa bi se ovo izostavljanje moglo protumačiti kao njegovo šticeenje. Zadovoljavanje profesionalnih i etičkih standarda propisanih prvim načelom Kodeksa u ovakvim slučajevima zahtijeva da se od Ivanovića i Vukotića traže odgovori, a ne da se nagađa zašto su glasali protiv vladinog predloga, i da se provjeri koliko imaju akcija u "Plantažama".

Osim analiziranih, ilustrativnih primjera, kršenje načela br. 1 saradnici HRA su primijetili i u tekstovima:

- dnevnog lista "Dan": "Anđelić se švercuje šest godina", "Pričala o mitu pa nepodobna za starateljstvo", "Tražili da zaboravim prijavu", "Vrijednost tri fabrike umanjili 11 puta", "Kaju se što su prodali Telekom", "Žarku Rakčeviću oteli kupalište", "Daliborka uvela dijetu", "Brata i snahu prijavila zbog zlostavljanja", "Ponovo ostao bez krova nad glavom", "Ministar radio u ime države, a za račun Krolinga";
- dnevnog lista "Vijesti": "Poništiće tender za Institut", "Divanović dobio spor protiv Prve", "Fejzić tvrdi da je Mujević organizator šverca u Rožajama", "Moraju da znaju i ko je režirao Maratonce", "Nemam za struju, moram u zatvor", "Tukli maloljetnika", "Službenik ANB prijetio turistima da će ih ubiti";
- dnevnog lista "Blic", izdanje za Crnu Goru: "Šarić ima internet u ćeliji, hranu dobija iz restorana", "LGB progress; Crnogorci da budu nevjestice Francuzima", "Za poljoprivredu 50 miliona";
- dnevnog lista "Pobjeda": u djelovima reprintovanog feljtona pod zajedničkim nadnaslovom "Kako je u Crnoj Gori nastala medijska imperija";
- dnevnog lista "Dnevne novine": "Normal prevario kupce stanova";
- portala *Café del Montenegro*: "Granitne ploče u Hercegovačkoj polomljene zbog ulaska kamiona";
- portala *In4S*: "Kotorski biskup Janjić prijeti koordinatorsu CKC, Zanković odgovara: Napada me vatikanski gej lobi".

4.1.2. Kršenja načela br. 1 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 1 u informativnim programima radio i televizijskih stanica.

Prema monitoringu HRA glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori²⁹, načelo br. 1 Kodeksa prekršeno je 21 put.

PINK M: INFOMONTE (15. maj). U najavi za film Š. Radončića "Svjedok", rečeno je da je junak toga filma, bivši policijski inspektor Slobodan Pejović, tvrdio da je spasio bosanske izbjeglice od deportacije iz Herceg Novog, i navedeno da je "istina sasvim suprotna". "Ostvarenje govori o policijskom inspektoru Slobodanu Pejoviću, navodnom heroju, koji uporno tvrdi da je tokom rata rizikujući život spasio trojicu muslimana zbog čega je dobio i broje nagrade. Istina je međutim sasvim suprotna."

Činjenice o događajima o kojima govori film nijesu, međutim, utvrđene sudskom presudom, tako da mogu biti samo prezentirane kao stavovi ili mišljenja jedne strane, a ne kao nepobitna istina.

TVCG: DNEVNIK 2 (17. maj). U najavi za prilog o tužbi Centra za zaštitu potrošača protiv Hipo Alpe Adria banke, tvrdnja tužitelja iznijeta je kao nesporna činjenica, iako o tome sud tek treba da odlučuje. Rečeno je da klijenti smatraju da ih "je Hipo banka morala jasno obavijestiti o svim rizicima kredita", ali u sljedećoj rečenici stoji tvrdnja da "to u banci nisu radili pa su, zbog toga, ali i promjene valutnog kursa franka - euro klijenti dovedeni u situaciju da ne mogu da vraćaju kredit".

U izvještaju ova tvrdnja nije ponovljena.

TV PINK M: INFOMONTE (31. maj). U glavnoj informativnoj emisiji objavljeni su navodi o nelegalnom poslovanju izdavača ND "Vijesti", koji su bazirani na podacima kompanije VAZ, a koje je televiziji "Pink" dostavio, kako se kaže, neimenovani izvor iz VAZ-a. Iako TV "Pink" prenosi ozbiljne optužbe "o poslovanju preko crnih fondova i utaji poreza", u prilogu nema informacija šta o tome kaže druga, prozvana strana, niti da li su novinari "Pinka" tražili komentar od nadležnih u ND "Vijesti".

TVCG: DNEVNIK 2 (2. jun). U izvještaju o klizištu na Podima kod Herceg Novog, novinarka u istoj rečenici kaže da se zna šta je uzrok pokretanja tla, kao i da to tek treba dokazati na sudu. Ona ne iznosi nikakve dokaze, već samo navodi uvjerenje mještana. "Najuporniji se, ipak, bore da

²⁹ Posmatrali smo isključivo centralne informativne emisije pet televizija koje na osnovu posljednja tri istraživanja različitih tijela imaju najveću gledanost: TV VIJESTI (VIJESTI U POLA 7); RTCG (DNEVNIK 2); PINK M (INFOMONTE); RTV ATLAS (FORUM); PRVA (VIJESTI).

opstanu u naselju koje je skliznulo niz padinu nakon što su ga graditelji puta Meljine - Petijevići pritisli sa 90 hiljada tona štuta, ali i da to dokažu na sudu."

TV PINK M: INFOMONTE (5. jun). U prilogu je optuženo "uredništvo 'Blica' na čelu sa Veselinom Simonovićem" da sprovodi dugogodišnju negativnu kampanju protiv Crne Gore. U prilogu se iznosi i tvrdnja da su beogradski "Blic" i podgoričke "Vijesti" objavom "serije paničnih tekstova o smrtonosnom virusu mers" širili "paniku među građanima, s očiglednom namjerom da naštete predstojećoj sezoni".

Iako je riječ o ozbiljnim optužbama, nije objavljen stav, komentar ili reakcija druge strane, kao ni informacija da je od druge strane komentar zatražen.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (6. jun). U prilogu o kvalitetu goriva u Crnoj Gori, novinar navodi: "Javna je tajna da gorivo u Crnoj Gori generalno nije visokog kvaliteta, zato što sipaju vodu u njega."

U prilogu ova informacija nije provjeravana niti potvrđena od strane bilo kog drugog izvora.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (10. jun) Novinar je navode jedne osobe ("Priča o švercu prije deset dana ostavila mu je ove teške ožiljke po tijelu i još teže u glavi - oteli su ga") javnosti predočio kao činjenicu, odnosno tačnu informaciju, iako policijska istraga ili sudska presuda nije potvrdila navode M. F, niti je novinar sam otkrio i objavio podatke koji potkrepljuju njegove navode.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (11. jun). U prilogu, u kojem novinar izvještava o sporu oko prava na zakup plaže u Petrovcu, objavljene su izjave obje strane u sporu, vlasnika hotela "Vila Oliva" i predstavnika Morskog dobra, ali novinar otvoreno staje na stranu vlasnika, a da gledaocima ne predočava na osnovu čega je došao do takvog zaključka. U prilogu se navodi: "Plaža im je prvo dodijeljena u zakup, a zatim volšebno oduzeta. Dakle, radi se o brutalnoj krađi i diskriminaciji".

PRVA TV: VIJESTI (17. jun). U prilogu se iznosi optužba da beogradski list "Blic" prije i u vrijeme ljetnje turističke sezone vodi negativnu kampanju protiv Crne Gore i da to radi nekoliko godina. Kao odgovoran za to navodi se glavni i odgovorni urednik "Blica" Veselin Simonović. Ni u ovom prilogu nije se čula riječ optužene strane.

TVCG: DNEVNIK 2 (19. jun). U prilogu o dodjeli Trinaestojulske nagrade objavljene su samo kritike te odluke, a nema izjava članova žirija ili dobitnika.

TVCG: DNEVNIK 2 (20. jun). U prilogu o reakcijama na dodjelu Trinaestojulske nagrade kritičari članove žirija nazivaju manipulatorima, a nema informacija o stavovima ili komentarima članova žirija, kao ni informacije da je od njih zatražen komentar.

TV PINK M: INFOMONTE (12. jul). Objavljena je informacija da je NVO "Euromost" optužila ND "Vijesti" i njihovu dopisnicu iz Bijelog Polja, Jadranku Četković, da "širi nacionalnu i rasnu diskriminaciju". Optuženoj strani nije pružena prilika da se izjasni i reaguje.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (9. avgust). U izvještaju o pomoru ribe u Slanom jezeru kod Nikšića prenesene su tvrdnje ribolovaca da je EPCG kriva za to, kao i da time krši zakon. Nema, međutim, komentara okrivljene strane.

TV PINK M: INFOMONTE (26. avgust). Prenoseći reakciju bivšeg direktora Uprave policije Veselina Veljovića na optužbe da je naređivao prebijanje političkih protivnika i novinara, TV "Pink" zaključuje: "Slučaj Brajušković samo je još jedan pokušaj da se iskonstruiše nova afera". Time je stav jedne osobe neobjektivno prezentovan kao provjerena činjenica.

TVCG: DNEVNIK 2 (28. avgust). U izvještaju o navodnom napadu novinara "Dana" na Gorana Perovića saopšteno je sljedeće: "Nakon intervjua koji je objavljen na našem drugom dnevniku, Gorana Perovića pozvao je novinar 'Dana' koji je objavio informacije koje Perović demantovao i u telefonskom razgovoru mu prijetio."

Navodi Gorana Perovića, da mu je novinar "Dana" prijetio, preneseni su kao činjenica, a ne tvrdnja samo jedne strane. Nije bilo informacija o tome šta je rekao prozvani novinar "Dana", niti da li su ga kolege iz RTCG pokušale kontaktirati za komentar.

TV VIJESTI: POLA SEDAM (3. septembar). U izvještaju o navodnom napadu direktora NVO Institut za javne politike Vladimira Bebe Popovića na reportera i fotografa lista "Vijesti" objavljene su samo izjave novinara, fotoreportera i njihovog advokata, dok druge strane nema. Navodi novinara lista "Vijesti" preneseni su kao nesporna činjenica, a ne kao jedna verzija događaja.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (4. septembar). Izvještavajući o razvoju događaja u slučaju Beba Popović - novinari "Vijesti", iznesena je samo verzija novinara "Vijesti", a ne i informacija o stavovima Popovića, njegovih zastupnika, niti je saopšteno da li je pokušano da se oni kontaktiraju.

TV PINK M: INFOMONTE (7. i 8. septembar) Izvještavajući o slučaju Popović - novinari "Vijesti", TV "Pink" je objavila jednostrane informacije, prezentirajući isključivo verziju događaja Vladimira Bebe Popovića i njegovog advokata, te komentare u kojima su napadane "Vijesti". Stavovi novinara "Vijesti" i njihovih pravnih ili drugih zastupnika nijesu objavljeni, niti je objavljeno da li je pokušano da se od njih obezbijedi izjava.

4.2. Načelo br. 2 Kodeksa: Kritički odnos prema moćnima

“Novinar je dužan da brani slobodu i pravo na neometano prikupljanje i saopštavanje informacija, kao i na slobodan komentar i kritiku. Novinar radi u duhu ideje da bude kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji”.

4.2.1. Primjeri kršenja načela

Primjere kršenja načela br. 2 Kodeksa nijesu pronašli ni monitori MSS ni saradnici HRA. (Vidjeti zaključke i preporuke na kraju Izvještaja u odnosu na predlog da se ovo načelo Kodeksa dopuni smjernicama za njegovo tumačenje).

4.3. Načelo br. 3 Kodeksa: Vijest i komentar zajedno

“Za novinara su činjenice neprikosnovene, a njegova obaveza je da ih stavlja u pravilan kontekst i onemogući njihovu zloupotrebu, bilo da se radi o tekstu, slici ili tonu. Glasine i pretpostavke moraju se nedvosmisleno naznačiti kao takve. Obaveza je da vijest i komentar budu jasno razdvojeni”.

4.3.1. Kršenja načela br. 3 u štampi i online medijima

MSS je u periodu od 1. marta do 1. oktobra evidentirao 11 primjera kršenja načela br. 3 Kodeksa, odnosno odgovarajućih smjernica za to načelo. U devet slučajeva je prekršilac dnevnik “Dan”, a u preostala dva dnevnik “Vijesti”. Ni jedan od ovih medija nije član MSS. Najveći broj primjera kršenja ovoga načela MSS je naveo u izvještaju za period od 15. jula do 1. oktobra 2013.

Primjeri koje je našao Monitoring tim MSS i oni koje su uočili saradnici HRA su samo djelimično slični i tiču se tekstova objavljenih u dnevniku “Dan” 16, 17 i 23. maja, koji su se bavili kontroverznom temom prodaje oružja u kojoj je učestvovala državna firma “Montenegro Defence industry”. Među sedam tipičnih primjera kršenja načela br. 3 koje su evidentirali saradnici HRA (po tri u dnevnicima “Dan” i “Pobjeda”, a jedno u dnevniku “Vijesti”) nalaze se i ovi, u odnosu na koje je HRA saglasna sa ocjenom Monitoring tima MSS da je “Dan”, u konkretnim slučajevima, kršio načelo 3.

Smatramo, takođe, da je MSS ispravno konstatovao da je prekršeno načelo br. 3 Kodeksa u tekstu dnevnika "Dan" sa nadnaslovom "Cetinjanin Dragan Bracanović upozorio nadležne da još nije otkriveno ko ga je prebio 1999. godine" i naslovom "Žrtva crnih trojki i odbornik SNP-a". MSS je tačno naveo da tvrdnja iz naslova nigdje nije navedena kao nešto što je kazao sagovornik "Dana", što znači da mu je pripisana.

Naredni primjeri pokazuju različitost pristupa MSS i HRA u tumačenju primjera kršenja, odnosno nekršenja ovog načela.

U izvještaju MSS za period od 15. jula do 1. oktobra navedeno je da je "Dan" prekršio načelo br. 3 Kodeksa zato što je u podnaslovu teksta isпустиo jednu napomenu, koja, inače, postoji u tekstu čiji je podnaslov sastavni dio. Kako MSS navodi, u podnaslovu spornog teksta "stoji da je poslanik SNP-a Vasilije Lalošević izjavio da su Duška Jovanovića pretukli 2000. pripadnici tzv. crnih trojki, a da je četiri godine nakon toga surovo likvidiran (Jovanović)", dok u tekstu stoji da je Lalošević to kazao citirajući medije: "Ovo treba uraditi i zbog činjenice da je 2000. pretučen, po navodima štampe, od tzv. crnih trojki". MSS je zaključio da ovdje "činjenice nijesu stavljene u odgovarajući kontekst, već da je Laloševićeva izjava izvučena iz konteksta, što nije bez značaja, jer je korišćena za podnaslov, dakle, u opremi teksta".

MSS je, na isti način, procijenio da je, izostavljanjem jedne informacije u podnaslovu teksta, ali ne i u tekstu samom, "Dan" prekršio načelo br. 3 Kodeksa. Riječ je o tekstu u kome je preneseno svjedočenje pripadnika policije koji radi u Zavodu za izdržavanje krivičnih sankcija (ZIKS), a koji je priznao novinaru "Dana" da je od njega traženo da prebije jednog opozicionog prvaka, a da drugome ozvuči automobil i prostorije stranke.

HRA smatra da naslovna kompozicija teksta (nadaslov, naslov, podnaslov) može biti neetična jedino ako suštinski nije podudarna sa sadržajem i intonacijom teksta, a ne ako je u njoj ispuštena neka informacija koja je sadržana u tekstu. U konkretnom slučaju ovoga drugoga nije bilo, pa je ocjena MSS neutemeljena i pretjerana.

MSS je, po našem mišljenju, pogriješio u ocjeni i dva druga teksta iz dnevnika "Dan". Riječ je o tekstovima u kojima su prenesena svjedočenja osoba (pjesnik Momir Vojvodić i slikar Tomo Pavićević), koji su prije više godina bili pretučeni, i njihova saznanja i pretpostavke o tome ko je iza toga stajao. Iz teksta je jasno da se "Dan" ne bavi glasinama, nego prenosi svjedočenja i sumnje osoba koje su pretučene, u kontekstu slučajeva koji nikada nijesu rasvijetljeni ni procesuirani.

Saradnici HRA su evidentirali dva ilustrativna primjera kršenja načela br. 3 u odnosu na objavljivanje snimljenog razgovora, na koje sagovornici nisu bili upozoreni, niti su ga odobrili. Jednom je Kodeks u ovom smislu prekršio novinar dnevnika "Dan", a drugi put novinar dnevnika "Pobjeda". (Oba primjera je previdio Monitoring tim MSS).

U slučaju dnevnika "Dan", to je učinjeno u tekstu pod naslovom "Pronevjeru od 150.000 zataškavaju godinu dana", čiji je sastavni dio i transkript telefonskog intervjua sa tadašnjom vrhovnom državnom tužiteljkom Rankom Čarapić. Novinar se predstavio i postavio pitanje u vezi sa predmetom u kome je suprug tužiteljke Čarapić bio osumnjičen za nenamjensko trošenje novca, a koji je navodno zataškan u tužilaštvu. Novinar nije kazao da snima razgovor, niti da će ga koristiti na način na koji je uradio, čime je prekršio smjernicu koja se odnosi na intervju.³⁰

Dnevnik "Pobjeda" je isti etički prekršaj učinio prenoseći 25.aprila transkript telefonskog intervjua sa podnaslovom "Boli me k... za čitavu Crnu Goru i njenu javnost". Povod za intervju sa Baraninom Ivanom Zanković bio je njegovo podnošenje prijave za registraciju Crnogorske katoličke crkve. Novinar "Pobjede" je pozvao Zankovića posredstvom telefona, predstavljajući se kao novinar, ali ne i imenom i prezimenom. Nije, međutim, rekao da razgovor snima, niti da će biti objavljen, pogotovo ne u cjelosti. Zanković je u toku razgovora jasno napomenuo: "Nijesam ti dao izjavu, prihvatio sam te za razgovor i rekao sam ti dobićeš pismeno obavještenje za javnost, je li dogovoreno", što je u "Pobjedi" i objavljeno. Pri kraju razgovora Zanković je ponovo skrenuo pažnju da je razgovor neobavezan i da se kao takav treba tretirati: "A ovo sad ja i ti pričamo, zabavljamo se, jer nemamo drugog posla, shvataš li me? Ali, ja poštujem tvoje interesovanje, baš kao i list 'Pobjedu', oću tebe da ispoštujem, razumiješ...". Novinar Pobjede intervju završava riječima odobravanja i potvrde: "O kej, o kej, čujemo se...".

Nijedan od prethodno dva navedena slučaja skrivenog intervjuisanja ne može biti opravdan smjernicom (c) načela br. 6 Kodeksa, kojom je predviđeno da se "tajnom pribavljanju informacija može (se) pribjeći samo onda kada one ne mogu da se dobiju korišćenjem otvorenih metoda, a od izuzetnog su značaja za javnost". U smjernici su navedeni primjeri u kojima je dozvoljeno pribjeći tajnom prikupljanju informacija: "u slučajevima otkrivanja kriminalnih radnji, zloupotreba položaja ili u slučajevima otkrivanja nečega što predstavlja opasnu prijetnju po zdravlje i bezbjednost građana".³¹

³⁰ "Intervju se može smatrati potpuno ispravnim sa novinarskog stanovišta ako je autorizovan od intervjuisane osobe, njegovog/njenog predstavnika, ili je očigledno da postoji saglasnost intervjuisanog sa namjerom objavljivanja neautorizovanog intervjua. Korektno je, takodje, objaviti neautorizovan intervju ako je jasno i intervjuisanom i osobi koja intervjuiše da će njihov razgovor u cjelini ili djelimično biti publikovan u pisanoj ili audiovizuelnoj formi. Ako je sadržaj intervjua prenesen u cjelosti ili djelimično, medij koji ga objavljuje mora da navede i njegov izvor. Ako se parafrazira osnovni sadržaj nečijih usmeno izraženih misli, pitanje je novinarske časti da navede izvor".

³¹ Treba imati u vidu i posljednje izmjene Krivičnog zakonika iz avgusta 2013. godine u odnosu na krivično djelo Neovlašćeno prisluškivanje i snimanje, kojima je isključeno kažnjavanje za ovo djelo ako se tim putem spriječi ili otkrije krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna (čl. 176a, KZ, Sl. list CG, 40/2013).

MSS nije evidentirao ni još jedan tipičan slučaj kršenja načela br. 3 Kodeksa kod dnevnika "Pobjeda", koji je njegov član. U izdanju od 17. avgusta, "Pobjeda" je objavila vijest pod naslovom "Raste podrška ulasku Crne Gore u NATO", u kojoj su predstavljeni rezultati istraživanja beogradske agencije "Ipsos stratedžik marketing", ali bez navođenja naručioca istraživanja. Skrivanjem identiteta naručioca istraživanja (TV Vijesti), koji je jasno naveden na internet sajtu agencije (http://www.ipsos.rs/nato_cg), prekršeno je načelo br. 3 Kodeksa, odnosno smjernica koja se odnosi na rezultate istraživanja javnog mnjenja.³²

Ilustrativan primjer kršenja istog načela je evidentiran i u dnevniku "Vijesti", izdanje od 23. avgusta, u tekstu sa nadnaslovom "Komedijski Direktor Nacionalnog parka 'Skadarsko jezero' juče digli na noge čuvarsku službu da bi uhvatio novinare u ozbiljnom prestupu" i naslovom "Škatarić poslao potjeru za reporterima Vijesti". U tekstu je navedeno da su reporteri "Vijesti" ušli na izletnički brod bez ulaznica za Nacionalni park, te da je zbog toga brod bio kontrolisan i da je brodaru zbog toga napisana prijava. U antrfileu se navodi da je ovdje riječ o osveti direktora NP zbog ranijeg pisanja "Vijesti", u kojima je otkriveno da je direktor NP "Skadarsko jezero" skrivio smrt rijetke vrste orla time što je, navodno, procijenio da je ranjena ptica u stvari špijun, zato što je na sebi imala uređaj za praćenje³³.

Na osnovu objavljene priče, ali i pozadine odnosa uprave Nacionalnog parka sa "Vijestima", o čemu se u tekstu takođe govori, razumno je pretpostaviti da se desilo tako kako se eksplicitno tvrdi u naslovu priče, ali nije profesionalno održivo da se to tvrdi samo na osnovu pretpostavki, bez ikakve potvrde, u situaciji kada se priznaje da su novinari zaista počinili prekršaj, tako da priča pati od jednostranosti i pristrasnosti.

Osim navedenih, kršenje načela br. 3 Kodeksa evidentirano je i u sljedećim tekstovima:

- "Parada ponosa na Svetu Petku", "Mušika ne može bez defektologa" ("Dan").

4.3.2. Kršenja načela br. 3 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 3 u informativnim programima radio i televizijskih stanica. Ombudsman TV "Vijesti" je navela primjer ogrješenja ovoga medija o načelo br. 3 Kodeksa, na koji je pažnju skrenuo oštećeni gledalac, a Ombudsman mu dala za pravo.

³² "Kada objavljuju rezultate agencija za ispitivanje javnog mnjenja, mediji treba da navedu broj ispitanika, datum sprovođenja istraživanja, identitet naručioca istraživanja, kao i pitanja postavljena u anketi. Ako niko nije naručio istraživanje, mediji treba da istaknu da je ono sprovedeno na inicijativu same agencije".

³³ <http://www.vijesti.me/vijesti/orao-bruzda-nije-bio-spijun-nosio-je-uredaj-pracenje-clanak-105871>

Prema monitoringu HRA glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, načelo br. 3 Kodeksa prekršeno je 18 puta. U 13 slučajeva to je uradila TV "Pink, tri puta TV "Vijesti", a dva puta TVCG.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (17.maj) U izvještaju o studiji o slobodi medija u Crnoj Gori činjenice nijesu stavljene u pravilan kontekst, odnosno izvještaj je nepotpun, jer u njemu nema informacije o tome ko je studiju naručio.

TV PINK M: INFOMONTE (18. maj). Oспорavajući tačnost izvještaja o slobodi medija objavljenog na TV "Vijesti", uz informaciju o autorima izvještaja, naveden je niz komentara koji nijesu odvojeni od informacije, već su prezentirani kao činjenice: "Ovo je još jedan očajnički pokušaj da se, sponzorisanjem pojedinaca koje 'Vijesti' dovode u Crnu Goru i predstavljaju nekakvim nezavisnim stručnjacima, od javnosti prikrije propast imperije, koja se ogleda ne samo u padu gledanosti i tiraža, već i svakodnevnim odlaženjem novinara u druge redakcije. U isto vrijeme to je pokušaj da se na sve načine spriječi istraga protiv Miodraga Perovića, Željka Ivanovića i ostalih povezanih lica."

TV PINK M: INFOMONTE (22. maj). U prilogu o prisustvu direktora "Vijesti" na prijemu u čast Dana nezavisnosti objavljen je komentar koji nije bio odvojen od informacije niti najavljen kao komentar. "Njegovo prisustvo neki su protumačili kao pokušaj da spriječi propadanje kompanije, ali i da pokuša da zaustavi istragu, koju tužilaštvo uveliko sprovodi protiv njega i Miodraga Perovića."

TV VIJESTI: POLA SEDAM – SPORT (23. maj). U pregledu sportskih događaja dana objavljen je komentar o incidentima na utakmici finala fudbalskog kupa Crne Gore između Čelika i Budućnosti ("Sramno ponašanje rukovodstva 'Čelika' i navijača 'Budućnosti'"). Komentar nije bio najavljen, niti su informacije o tome što se dogodilo na stadionu bile odvojene od komentara.

TV VIJESTI: POLA SEDAM (31. maj). Uoči sjednice Tužilačkog savjeta, objavljen je komentar o radu vrhovne državne tužiteljke Ranke Čarapić, ali nije naznačeno da je riječ o komentaru, odnosno stavu novinara. U komentaru je objavljena i ocjena: "Predstavnici vlasti koji su se ogriješili o zakon mogli su biti mirni".

TVCG: DNEVNIK 2 (20. jun). U prilogu o reakcijama na dobitnike 13. julske nagrade, novinarka, nakon niza negativnih ocjena sagovornika, ne iznosi činjenice, već komentar: "Za početak, neka to bude odgovor na pitanje ko to ima pravo da se igra sa društvenim značajem i simbolikom 13. jula, jednog od najsvjetlijih datuma naše istorije, a samim tim i da obezvjeđuje najviše državno priznanje. Da li može biti kriv samo žiri?"

TV PINK M: INFOMONTE (10. jun). Objavljujući demanti Ministarstva kulture povodom tekstova u listu "Dan" o broju savjetnika u crnogorskoj Vladi, objavljen je i komentar koji nije bio odvojen

od informacije: "To je još jedan primjer sprege medija između Srbije i Crne Gore, a koji u Crnoj Gori predvode 'Vijesti', 'Dan' i 'Monitor' i koji izmišljanjem i falsifikovanjem činjenica iz Crne Gore omogućavaju "Blicu", B92 i "Večernjim novostima" da nastave kampanju stigmatizacije Crne Gore zbog proglašene nezavisnosti 2006. godine".

TV PINK M: INFOMONTE (21. jun). U izvještaju o privođenju članova nevladine organizacije MANS nakon prosipanja crvene boje ispred Skupštine, objavljen je komentar kao sastavni dio izvještaja, a ne odvojen od vijesti. Na kraju izvještaja navodi se: "I dok se MANS na razne načine bori da žive boljim i mirnijim životom, logično pitanje je i ko bi trebalo da se bori za zdravlje radnica skupštinske službe održavanja koje su na 50 stepeni morale da čiste nered koji je ostao iza aktivista MANS-a. Zašto im u pomoć nisu pritekli članovi MANS-a koje policija nije privela?"

TVCG: DNEVNIK 2 (22. jun). Objavljen je prilog u kome su zajedno komentar i vijest, a u kome je iznesena ocjena novinarko o kvalitetu dobitnika Trinaestojulske nagrade kao da je riječ o neospornoj činjenici, a ne mišljenju: "Činjenica da je Crna Gora odlučila da najviše državno priznanje, Trinaestojulsku nagradu, dodijeli dvojici osrednjih pisaca i jednom anonimnom naučniku zaprepastila je narodnog heroja Jova Kapičića, jednog od rijetkih danas živih učesnika Trinaestojulskog ustanka."

TV PINK M: INFOMONTE (24. jun). Izvještavajući o tekstu autora Darka Šukovića u listu "Pobjeda", o događajima na konferenciji o medijskim slobodama u Briselu, gledaocima se ne daju činjenice stavljene u odgovarajući kontekst - šta je Šuković napisao i na šta se to odnosi, već se daje tumačenje tog teksta, odnosno komentar: "Tako današnja 'Pobjeda' potpuno raskrinkava direktora tabloida 'Vijesti' Željka Ivanovića, objavljujući brojne dokaze iz kojih se vide da se Ivanović poslije demantija Štefana Filea brže-bolje odrekao svog teksta, tvrdeći da osoba koja se u tekstu navodi nije Štefan File, što je i dovelo do skandala na konferenciji, jer je evropski komesar bezrezervno povjerovao Ivanoviću".

TV PINK M: INFOMONTE (24. avgust). Priča o 'slučaju Brajušković' objavljena je u formi komentara, pri čemu taj prilog nije odvojen od ostatka emisije, odnosno nije naznačeno da nije riječ o vijestima, već o komentaru u kome se saopštavaju mišljenja i kvalifikacije. U komentaru se ocjenjuje da "Brajušković uz pomoć tabloida 'Vijesti', lista 'Dan' i pojedinih političara, danima pokušava da otvori novu aferu u javnom životu Crne Gore, koja bi, poput prethodnih mjeseci, okupirala javni život u Crnoj Gori".

TV PINK M: INFOMONTE (26. avgust). Izvještavajući o 'slučaju Brajušković', pomiješani su vijesti i komentar, pa se ocjenjuje da je riječ o "medijsko-političkoj sapunici", da je Brajušković "novi miljenik opozicionih medija", kao i da "sipa uvrede i prijetnje, kako na Veselina Veljovića, tako i na rukovodstvo države", iako se ne navodi šta je rekao.

TV PINK M: INFOMONTE (27. avgust). U prilogu o 'slučaju Brajušković' vijest i komentar su ponovo objavljeni zajedno. Informacije o saopštenju uprave Zavoda za izdržavanje krivičnih

sankcija (ZIKS), da su Brajušković i sin sporazumno raskinuli radni odnos, plasirane su u sklopu komentara u kojem se, između ostalog, kaže da "Brajušković, bez bilo kakvih dokaza, danima stvara atmosferu uznemirenja."

TV PINK M: INFOMONTE (28. avgust). U prilogu o 'slučaju Brajušković' ponovo su pomiješani vijest i komentar. "Dok brojni svjedoci demantuju navode Brajuškovića i čak ga teško optužuju iznoseći brojne dokaze, medijski saveznici, pokrovitelji iz 'Dana' i 'Vijesti' i danas pokušavaju da mu pomognu u njegovom igrokazu 'Reći ću imena i daću dokaze čim prije'".

TV PINK M: INFOMONTE (29. avgust). Ponovo su vijest i komentar pomiješani u prilogu koji se bavi 'slučajem Brajušković'. Informacija da su dvojica policajaca odbacili navode da su bili članovi tzv. crnih trojki objavljena je u sklopu komentara u kojem se, između ostalog, navodi: "Medijska sapunica u produkciji 'Vijesti' i 'Dana', koju su uz podršku ekonomskih i političkih centara ovi mediji pokušali da pretvore u novu aferu, ulazi u fazu komedije. Pošto su brojni svjedoci i dokazi raskrinkali sve nelogičnosti i laži, koje su ovih dana zatrpavale javni život u Crnoj Gori, kretaori ove smijurije počinju da vuku očajničke poteze."

TV PINK M: INFOMONTE (29. avgust). U prilogu se analizira rječnik kojim se služi političar Nebojša Medojević i prije analize stručnjaka se, kroz komentar, koji nije odvojen, kvalifikuje Medojevićevo ponašanje: "Predstavnik Demokratskog fronta Nebojša Medojević nastavlja sa medijskim divljanjem, šireći govor mržnje, po kojem ovaj istaknuti predstavnik DF-a postaje prepoznatljiv i van granica Crne Gore."

TV PINK M: INFOMONTE (8. septembar). U izvještaju o tome da su advokati Vladimira Bebe Popovića objavili snimke s nadzorne kamere koji prikazuju događaj zbog kojeg su novinari "Vijesti" policiji prijavili da ih je Popović napao, vijesti se miješaju sa komentarom i navodi, između ostalog: "Vlasnici 'Vijesti' nastavljaju da domaćoj i međunarodnoj javnosti plasiraju iskonstruisane priče o nekakvom brutalnom napadu i oduzimanju opreme. S obzirom da se po uhodanoj matrici, lansiranjem netačnih informacija, vrši pritisak na državne institucije, metodom straha i ucjena..."

TV PINK M: INFOMONTE (12. septembar). U prilogu o predstojećim lokalnim izborima na Cetinju, novinar na osnovu ankete u kojoj je učestvovalo troje građana zaključuje da su građani zadovoljni Demokratskom partijom socijalista (DPS), odnosno sadašnjom opštinskom vlašću. "Cetinjani ništa ne bi mjenjali. Zadovoljni su urađenim do sada, pa bi DPS-u dali još jednu šansu. GRAĐANIN 1: "Ne očekujem promjenu vlasti, ova ista je uradila sve super za Cetinje." GRAĐANIN 2: "Kako bude narod riješio neka bude tako." GRAĐANIN 3: "Trebao bi da bude bolji život. Ako ne bude bolji, gori ne može." Iako je samo jedan anketirani građanin nedvosmisleno pohvalio vlast, novinar je anketu predstavio kao dokaz da će građani Cetinja opet glasati za DPS.

4.4. Načelo br. 4 Kodeksa: Ispravka, demanti, izvinjenje

“Obaveza novinara je da dopuni nepotpunu i ispravi netačnu informaciju, pogotovo onu koja može naškoditi, pridržavajući se, pri tom, pravila da ispravka mora biti istaknuta na odgovarajući način”.

4.4.1. Kršenja načela br. 4 u štampi i online medijima

MSS je u izvještajima evidentirao šest slučajeva u kojima je prekršeno načelo br. 4 Kodeksa. U tri navrata je to načelo, prema procjeni MSS, prekršio dnevnik “Vijesti”, u dva slučaja dnevnik “Dan”, a u jednom dnevnik “Pobjeda”. U po jednom od tih slučajeva, MSS je utvrdio kršenja Kodeksa nakon razmatranja žalbi povodom tekstova objavljenih u “Danu”, “Vijestima” i “Pobjedi”.

Od primjera koja je naveo MSS, saradnici HRA su evidentirali samo ono koje se odnosi na “Pobjedu”, jer je HRA bila žrtva neetičkog ponašanja ovog dnevnika. Ovaj slučaj MSS je opširno opisao u svom izvještaju za period od 15. jula do 1. oktobra i ocijenio “da je kršenje Kodeksa utoliko veće, jer je poslije dvije nedjelje objavljen odgovor profesora Lilića na reagovanje Akcije za ljudska prava koje nikada nije objavljeno”³⁴.

Od ostalih pet primjera, koji se takođe tiču neodgovarajućeg odnosa medija prema reakcijama, odnosno demantijima, MSS je, prema mišljenu HRA, postupio ispravno u četiri slučaja, ali ne i u onom koje se odnosi na “Vijesti” od 13. aprila 2013.

Prema mišljenju MSS, “Vijesti” su prekršile načelo br. 4 Kodeksa time što nijesu objavile demanti predsjednika odbora za poslove EU u njemačkom parlamentu Gintera Krihbauma onako kako propisuje Kodeks. “Vijesti” su, naime, objavile demanti kao vijest sa nadnaslovom “Vlada objavila da je Krinbaum ambasadi Crne Gore poslao demanti na odgovore svog kabineta Vijestima” i naslovom “Demantuje sam sebe”. Prema tekstu objavljenom u dnevniku “Vijesti” i na istoimenom portalu³⁵, jasno je da informacija koju je prethodno objavio ovaj medij o tome da Krihbaum nije pozvao crnogorskog premijera Mila Đukanovića u posjetu nije upućena “Vijestima” sa zahtjevom da bude objavljena. Demanti su, kako potvrđuje i MSS, objavili drugi

³⁴ Izvršna direktorica HRA Tea Gorjanc Prelević se žalila MSS na ponašanje “Pobjede”, koja nije objavila njeno reagovanje na pismo profesora dr Stevana Lilića, predsjednika Upravnog odbora nevladine organizacije Institut za javnu politiku, koje je objavljeno 10. septembra. Uprkos tome što nije objavila reagovanje izvršne direktorke HRA, “Pobjeda” je 24. septembra objavila reagovanje dr Lilića na neobjavljeno reagovanje HRA.

³⁵ <http://www.vijesti.me/vijesti/put-berlin-krihbaum-demantuje-samog-sebe-clanak-123157>

mediji, odakle su ga “Vijesti” preuzele kao informaciju i, potom, napisale svoju verziju priče o cijelom događaju.

4.4.2. Kršenja načela br. 4 u tv programima

MSS u izvještajima za period 1.mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 4 u informativnim programima radio i televizijskih stanica koje su njegove članice, a ni u relevantnim emitivnim medijima koje nijesu.

Prema monitoringu HRA glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, nije, takođe, zapažen nijedan primjer kršenja ovoga načela.

4.5. Načelo br. 5 Kodeksa: Pitanje etničke i nacionalne pripadnosti

“Rasu, vjeru, nacionalnost, etničku pripadnost, seksualnu orijentaciju i porodični status čovjeka, novinar će pomenuti samo ako je to neophodno za informaciju”.

4.5.1. Kršenja načela br. 5 u štampi i online medijima

Prema izvještajima MSS, u periodu od 1. marta do 1. oktobra 2013. mediji koje je nadziralo ovo samoregulatorno tijelo prekršili su načelo br. 5 Kodeksa u 10 navrata. Tri puta je to, prema njihovoj procjeni, učinila “Pobjeda”, po dva puta dnevnik “Dan” i Portal “Vijesti”, a po jednom su ovo načelo prekršili dnevnik “Vijesti”, Portal RTCG i portal *Café del Montenegro*.

Saradnici HRA su u istom periodu evidentirali tri slučaja kršenja načela br. 5 Kodeksa u štampanim i online medijima, među kojima je i jedan od onih koji je uočio MSS u odnosu na Portal “Vijesti” i o njemu MSS i HRA imaju isto mišljenje. Riječ je o tri komentara posjetilaca antisemitske sadržine, zbog kojih je reagovala i Jevrejska zajednica Crne Gore. MSS, kao i HRA smatra kako je važno to što je Portal “Vijesti” priznao grešku, obrisao sporne komentare, objavio reagovanje Jevrejske zajednice CG i izvinio joj se.

Druga dva primjera uočila je HRA, za razliku od MSS, u dnevnicima "Dan" i "Blic" izdanje za CG, u kojima je, bez posebnog profesionalnog razloga³⁶, u naslovu istaknuta etnička pripadnost osumnjičenog za krivično djelo. "Dan" je to učinio u vijesti objavljenoj 17.maja, koja je imala nadnaslov "Na graničnom prelezu Debeli brijeg zaplijenjen skank" i naslovom "Albanac švercovao drogu". "Blic", izdanje za Crnu Goru, objavio je 2.avgusta vijest sa naslovom "Piroman podmetnuo požare u Tivtu", a u prvom paragrafu je osumnjičeni identifikovan kao Albanac sa Kosova.

MSS je u svom izvještaju za period od 15. jula do 1. oktobra napomenuo da je u više marketinških tekstova, koje povremeno u "Pobjedi" objavljuje Udruženja priređivača igara na sreću (UPIS), bilo kršenja načela br. 5 Kodeksa, ali da su oni izdvojili samo dva ilustrativna primjera obračunavanja sa ljudima iz javnog života "koji vrve od uvreda i krajnje neprimjerenog rječnika". MSS je u izvještaju pozvao uredništvo "Pobjede" "da prekine praksu objavljivanja plaćenih tekstova u kojima se nekontrolisano vrijeđaju i etiketiraju osobe".

MSS je procijenio da je načelo br. 5 prekršeno i u kolumni Marka Vešovića, objavljenoj u "Pobjedi" od 4. avgusta sa nadnaslovom "Sonja Biserko i prijatelji, naplata humanizma" i naslovom "Braniteljka Sarajeva". MSS je autorov jezik okvalifikovao kao uvredljiv i jezik mržnje. MSS je napomenuo da se u tom tekstu "ponavljaju podrugljiva i uvredljiva imena koje autor koristi za novinare i vlasnike 'Monitora' i 'Vijesti', te univerzitetskog profesora Milana Popovića – naziva ih Milka Kilomudić, Goveče sa Krštenicom i Milan Avetinja".

HRA smatra da je MSS s pravom osudio kao neetičnu praksu objavljivanja, u formi plaćenih oglasa, tekstova UPIS i podržava njegov poziv uredništvu "Pobjede" da "prekine praksu objavljivanja plaćenih tekstova u kojima se nekontrolisano vrijeđaju i etiketiraju osobe". Ispravna je, sa stanovišta HRA, i ocjena MSS da je objavljivanje ovakvih sadržaja nedopustivo "zbog krajnje vulgarnog rječnika, koji spušta nivo javne komunikacije na uličarski nivo i nikako nije u skladu sa profilom ozbiljnog političkog glasila, koje, uz to, finansira država".

U primjerima tekstova UPIS-a i Vešovićeve kolumne se, i prema mišljenju HRA, s pravom može govoriti o uvredljivom i vulgarnom jeziku, ali je teško to podvesti pod kršenje načela br. 5 Kodeksa, jer ovdje nije riječ o neprijateljstvu i mržnji o kojoj se govori u smjernicama za ovo načelo i relevantnim međunarodnim dokumentima³⁷. Prije bi se moglo govoriti o kršenju načela

³⁶ U smjernici za načelo 5 Kodeksa, koja se odnosi na izvještavanje o zločinu, piše: "Kada se izvještava o zločinu, nije dozvoljeno da se pominje vjerska, etnička ili druga manjinska pripadnost osumnjičenog, osim ako ta informacija može biti važna da javnost shvati događaj. Naročito se mora imati na umu da pominjanje vjerske, etničke i druge manjinske pripadnosti osumnjičenog, može izazvati ili produbiti predrasude prema manjinskim grupama, kojima je, inače, potrebna zaštita."

³⁷ Preporuka o govoru mržnje Komitet ministara Savjeta Evrope iz 1997: "Govor mržnje podrazumjeva sve vrste izražavanja koje šire, podstiču, promovišu ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, anti-semitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući netoleranciju

br. 1, odnosno smjernici koja kaže da novinari “moraju da preduzmu sve razložne korake kako bi bili sigurni da objavljuju isključivo tačne informacije, i da su **njihovi komentari čestiti**. Prema tome, naše je mišljenje da je u navedenim primjerima riječ o kršenju načela br. 1 Kodeksa.

HRA smatra da MSS nije postupio na dobar način kada je, u izvještaju za period od 15. jula do 1. oktobra, ocijenio da je dnevnik “Dan” prekršio načelo br. 5 Kodeksa time što je, polemišući na neuobičajen način sa premijerom Milom Đukanovićem, koristio govor mržnje. Riječ je o podrugljivoj pjesmici³⁸ ilustrovanoj Đukanovićevom karikaturom, kojom je glavni urednik toga lista odgovorio na Đukanovićeve indirektne optužbe na račun lista “Dan”, karakterišući taj medij kao “oglasnu tablu vojnih obavještanih struktura iz Beograda”. U konkretnom slučaju semože diskutovati o tome da li je javna komunikacija premijera i glavnog urednika jedne dnevne novine na odgovarajućem kulturnom nivou, ali se ne može, prema našem mišljenju, “Dan” u konkretnom slučaju optužiti za govor mržnje³⁹.

4.5.2. Kršenja načela br. 5 u tv programima

MSS je u izvještajima za period 1.mart – 1. oktobar evidentirao primjer kršenja načela br. 5 Kodeksa u Dnevniku TVCG. Prema MSS-u, TVCG je 17. maja u dnevnicima u 19.30 i 22:00 “emitovala izjavu mitropolita crnogorsko-primorskog SPC u Crnoj Gori Amfilohija Radovića u kojoj se ratni zločin i genocid u Srebrenici pokušava da opravda kao navodna osveta za zločine počinjene nad Srbima” i da je takvim “uredničkim postupkom prekršila Kodeks novinara i dozvolila otvoreno širenje govora mržnje preko svog medija”. MSS je, uz ovu ovu ocjenu, dodao da “u pomenutom televizijskom prilogu RTCG nije ničim pokušala da se ogradi od ovakve izjave”.

Prema monitoringu HRA glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, načelo br. 5 prekršeno je četiri puta. U dva slučaja prekršaj je evidentiran kod TV “Vijesti”, dok su dva primjera primijećena u programima TVCG (od kojih je jedan primjer isti onaj koji je zapazio i MSS) i “Atlas” televizije.

izraženu kroz agresivni nacionalizam i etnocentrizam, diskriminaciju i neprijateljstvo spram manjina, migranata i ljudi sa useljeničkim porijeklom.”

³⁸ „Kad diktator preko mjere, počne da se dere, znak je da je počeo u gaće da s... Nek javnost oprosti, riječ je vrlo grdna, diktator satire nas, a njega će satrijeti sprdnja. Odvajkada za vlastolupca zlatno pravilo važi, kad pelene puni, unutrašnje neprijatelje traži. Osjeća i on da nešto smrdi, da čune, a ne vidi da je to zadah njegovog carstva što trune. I kad ostane sam, kad ga izda i tjelesna garda, za njegov odlazak biće dovoljna i petarda”.

³⁹ Mediji ne smiju da objavljuju materijal koji je namijenjen širenju neprijateljstva ili mržnje prema osobama zbog njihove rase, etničkog porijekla, nacionalnosti, pola, fizičkih nedostataka, vjere ili političke pripadnosti. Isto važi i ako postoji velika vjerovatnoća da će objavljivanje nekog materijala izazvati prethodno navedeno neprijateljstvo i mržnju (Kodeks novinara CG).

TVCG: DNEVNIK 2 (17. maj). Prema ocjeni saradnika HRA, TVCG jeste u slučaju koji je zapazio i ocijenio MSS prekršila Kodeks, ali u najavi, a ne u samom prilogu. Novinarka je, osim stavova mitropolita Amfilohija, u prilogu objavila i izjave dvoje sagovornika koji se suprotstavljaju njegovom tumačenju događaja. Osim toga, na samom kraju priloga data je i osuđujuća ocjena mitropolitovih stavova. Prilog je završen na sljedeći način: "Prećutati genocid, jednako je kao u njemu učestvovati a nerijetko nespremnost da se pojedinac ili zajednica suoče sa prošlošću vodi u nova potonuća." Ovim se novinarka, očigledno, pokušala odgraditi od mitropolitove izjave.

U najavi priloga, međutim, nema nikakve ograde od govora mržnje. Samo se prenose mitropolitove ocjene da "se aktuelnim tretiranjem Srebrenice pripremaju novi pokolji", te da "veličanje simbola Srebrenice u odnosu na događaj iz Drugog svjetskog rata nije put ka pomirenju". Najava priloga u televizijskim dnevnicima daje ton čitavom prilogu, odnosno ima jednaku ulogu i važnost kao i naslovi i podnaslovi u štampanim medijima. U slučajevima govora mržnje, stavovi se ne mogu samo prenositi, jer to onda prerasta u širenje takvog mišljenja.

S druge strane, smjernice za načelo br. 5 Kodeksa ne smiju postati prepreka da javnost bude informisana o važnim događajima ili, u ovom slučaju, stavovima osoba od moći i visokog društvenog ugleda, kao što je mitropolit Amfilohije. Mediji moraju pronaći pravi način da se ograde od spornih izjava i da ih jasno kvalifikuju. Jedan od načina je i da se informacija uvijek daje što potpunije i u kontekstu, npr. što se dogodilo u Srebrenici, koliko je ljudi ubijeno, koliko je ljudi Međunarodni sud u Hagu optužio, a koliko osudio za taj zločin, te da je na Međunarodnom sudu pravde utvrđeno da je riječ o genocidu.

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (29. maj). Izvještavajući o uklanjanju barake porodice Sejđović sa obale Morače, po nalogu Komunalne inspekcije, novinar TV "Vijesti" nepotrebno je naveo, i u najavi i u prilogu, da je riječ o romskoj porodici.

ATLAS TV: FORUM (27. jun). Izvještavajući o stavovima mitropolita crnogorsko-primorskog Amfilohija, izrečenih u emisiji "Živa istina", u "Forumu" TV "Atlasa" prenesen je, bez ograda ili kvalifikacije novinara da je riječ o govoru mržnje, mitropolitov stav da "između pedofila i homoseksualaca nema razlike".

TV VIJESTI: POLA SEDAM, SPORT (5. septembar). U izvještaju o sukobu navijača Srbije i BiH u Sloveniji, bez ikakvog komentara, kvalifikacije ili ograde od izvikivanih parola, preneseno je da "navijači Srbije su uzvikivali: Nož, žica, Srebrenica".

4.6. Načelo br. 6 Kodeksa: Neetično prikupljanje informacija

“Za prikupljanje informacija u bilo kom obliku, novinar koristi profesionalno časne i pravno dozvoljene metode. Odstupanje od ovog pravila dopušteno je jedino u slučajevima kada te metode nijesu dovoljne, a informacija do koje treba doći izuzetno je važna za javnost”.

4.6.1. Kršenja načela br. 6 u štampi i online medijima

MSS je evidentirao četiri primjera ogrješenja medija o načelo br. 6 Kodeksa, od čega tri u dnevniku “Vijesti”, a jedno u dnevniku “Dan”. U navedenim primjerima, prema procjeni MSS, ima i kršenja nekih drugih načela Kodeksa.

Saradnici HRA nijesu registrovali primjere kršenja ovoga načela i smatraju da MSS u sva četiri slučaja nije dobro procijenio.

MSS je u izvještaju koji obuhvata period od 15. jula do 1. oktobra naveo da su “Vijesti” prekršile načelo br. 6 Kodeksa (kao i načela 3 i 4) u tekstu objavljenom 29. avgusta pod nadnaslovom “Afera Crne trojke: Miodrag Jovanović dostavio Vijestima anonimno pismo njegovom bratu Dušku sa imenima ljudi koji su navodno pretukli pokojnog urednika Dana 2000.” i naslovom “Đurović, Lazović i Kalezić udarna trojka batinaškog voda”. Prema ocjeni MSS, “Vijesti” su prekršile navedena načela Kodeksa time što su objavile anonimno pismo koje je pronađeno u dokumentaciji ubijenog Jovanovića, a u kome je otkriven identitet pripadnika specijalne policije koji su, navodno, pretukli svojevremeno Duška Jovanovića. MSS je naveo da “smatra da objavljivanje anonimnog pisma ne predstavlja ni časnu niti pravno dozvoljenu metodu”.

MSS je, prema mišljenju HRA, u pravu kada konstatuje da su “Vijesti” prekršile Kodeks. neodgovarajućim tretmanom demantija osoba koje su optužene u anonimnom pismu, odnosno u tekstu (demanti objavljen u malom boksu, uz naslov “SAJOVCI odbili tvrdnje iz pisma”, tako da se ne vidi jasno da je riječ o demantiju), ali su neosnovane ocjene iz izveštaja da su prekršena načela br. 6 i br. 3 Kodeksa.

Kada kaže da je prekršeno načelo br. 6, MSS ocjenu zasniva na tvrdnji da “objavljivanje anonimnog pisma ne predstavlja ni časnu niti pravno dozvoljenu metodu”. Prva rečenica načela br.6 glasi: “Za prikupljanje informacija u bilo kom obliku, novinar koristi profesionalno časne i pravno dozvoljene metode”, ali postoji i druga: “Odstupanje od ovog pravila dopušteno je jedino u slučajevima kada te metode nijesu dovoljne, a informacija do koje treba doći izuzetno je važna za javnost”. Imajući u vidu da slučaj prebijanja glavnog urednika “Dana” Duška Jovanovića u ulazu zgrade gdje je živio nikada nije rasvjetljen, kao, uostalom, ni njegovo kasnije

ubistvo, HRA smatra da je za javnost važna svaka informacija koja može da pomogne rasvjetljavanju ovoga zločina koji godinama opterećuje crnogorsko društvo, ali i poziciju Crne Gore u međunarodnoj zajednici.

Što se tiče načela br. 3, MSS je procijenio da je ono prekršeno time što je nešto što je u nadnaslovu označeno kao navodno, u naslovu postala eksplicitna tvrdnja: “Đurović, Lazović i Kalezić udarna trojka batinaškog voda”. Ovakav naslov jeste senzacionalistički i u tom smislu se može tretirati kao neetičan⁴⁰, ali je važnije to da u tekstu “Dan” jasno stavlja do znanja čitaocima da je riječ o anonimnom pismu, tj. o glasini, poštujući time sugestiju iz načela br. 3 da “glasine i pretpostavke moraju se nedvosmisleno naznačiti kao takve”.

HRA smatra da je MSS učinio iste pogreške kada je, na istovjetan način, procijenio tekst objavljen u dnevniku “Dan” 31. avgusta sa nadnaslovom “Advokat Jumediamonta Nebojša Asanović dostavio tužilaštvu i policiji dokaze o prebijanju Duška Jovanovića koji su stigli od redakcije” i naslovom “Nova imena na spisku batinaša”.

HRA smatra da je iz objavljenih tekstova vidljivo da su “Vijesti” i “Dan” nastojali da dobijena anonimna pisma stave u odgovarajući kontekst aktuelne priče insajdera (bivši pripadnik SAJ Brajuško Brajušković) o zloupotrebi pripadnika specijalne policijske jedinice. Iz tekstova je takođe vidljivo da su oba dnevnika nastojala da kontaktiraju osobe koje su pomenute, odnosno optužene u anonimnim pismima radi njihovog izjašnjavanja o optužbama. Ono što je u konkretnom slučaju posebno važno, a što MSS nije cijenio, jeste da je intencija objavljenih tekstova traganje za istinom i da ja javni interes u ovim slučajevima veoma izražen.

Odlučujući po žalbi Vrhovnog suda CG (str. 9 ovog Izvještaja), MSS je opravdano ukazao na etički prestup novinara koji je tendenciozno koristio podatak za koji mu je blagovremeno rečeno da je netačan i da je takvim nastao zbog tehničke greške, ali nije pravilno ovaj prestup doveo u vezu sa načelom br. 6 Kodeksa. Istu grešku je MSS napravio i u slučaju teksta kojim je najavljena Parada ponosa u Budvi, o kome će više riječi biti u narednom odjeljku, pošto je MSS procijenio da su “Vijesti” u tom slučaju prekršile i načelo br. 7 Kodeksa.

⁴⁰ U skladu s načelom 1, smjernica 1.2b): “Pravo javnosti da zna ne može biti opravdanje za senzacionalističko izvještavanje. Stoga, novinari ne smiju iskrivljivati informacije pretjerivanjem, neadekvatnim naglašavanjem jednog aspekta priče ili jednostranim izvještavanjem. Novinari moraju izbjegavati naslove ili reklamne slogane koji bi mogli navesti na pogrešan zaključak o suštini događaja ili pojave.”

4.6.2. Kršenja načela br. 6 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 6 u informativnim programima radio i televizijskih stanica.

Prema HRA monitoringu glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, nije, takođe, zapažen nijedan primjer kršenja ovoga načela.

4.7. Načelo br. 7 Kodeksa: Zaštita izvora

“Pravo i obaveza je novinara da štiti povjerljive izvore informacija, ali i da uvijek provjeri motive povjerljivog izvora prije nego mu obeća anonimnost i zaštitu”.

4.7.1. Kršenja načela br. 7 u štampi i online medijima

MSS je u izvještaju za period od 15. jula do 1. oktobra utvrdio da se dnevnik “Vijesti” u jednom slučaju ogriješio o načelo br. 7 Kodeksa (istovremeno i o načelo br. 6), odnosno odgovarajuće smjernice za tumačenje ovih načela.

U istom periodu saradnici HRA nijesu registrovali kršenje ovog načela, a HRA za primjer koji je naveo MSS smatra da ne može biti doveden u vezu sa načelom br. 7 Kodeksa. Ovaj slučaj može, međutim, biti doveden u vezu s načelom br. 3, odnosno smjernicama za to načelo koje se bave pitanjima ograničavanja medija u pogledu objavljivanja informacija (embargo).

Prema ocjeni MSS, “Vijesti” su se ogriješile o načelo br. 7 i načelo br. 6, jer su objavile, i to na naslovnoj strani, sedmicu ranije, da će u Budvi biti održana prva Parada ponosa u Crnoj Gori. MSS u izvještaju konstatuje da je ta informacija za javnost bila strogo povjerljiva, ali ne navodi ko je toj informaciji odredio takvo svojstvo i zbog čega, osim da su “Vijesti” same to istakle u nadnaslovu vijesti: “Strogo povjerljivo: Metropola turizma uskoro u duginim bojama”. MSS je ocijenio “da je objavljivanje, evidentno policijske informacije o mjestu i vremenu održavanja Parade, koja je bila događaj visokog rizika, kako se kasnije i pokazalo, čin koji se ne može pravdati pravom javnosti da zna”. MSS nije dalje obrazlagao svoj zaključak na ovu temu, odnosno nije precizirao na kojoj smjernici za tumačenje ovoga načela je zasnovao svoj zaključak.

U smjernici 3.4 za načelo br. 3 Kodeksa piše, pored ostalog, da je “nametanje embarga, tokom kojeg je određena informacija zadržana, opravdano (je) samo ako je to suštinski važno za objektivno i pažljivo izvještavanje”. Dalje se u ovoj smjernici navodi da “u principu, embargo

predstavlja slobodan dogovor između informatora i medija”, i da “embargo treba poštovati samo ako postoji objektivno opravdanje za to”. Navodi se da to može biti: “slučaj govora koji tek treba da budu održani, unaprijed datih izvještaja o poslovnoj i drugim vrstama aktivnosti ili informacija o budućim događajima (sastanci, odluke, svečane ceremonije itd.)” i zaključuje da “mediji ne smiju koristiti embargo za sticanje prednosti u odnosu na konkurente”.

Takođe, u vezi ovog pitanja, treba imati na umu i smjernicu 10.3: “U principu, mediji ne prihvataju ‘restrikcije’ vijesti. Koordinacija između medija i policije moguća je samo u slučajevima kada novinari svojim činjenjem ili nečinjenjem mogu pomoći da se zaštiti ili spasi život i zdravlje žrtve i drugih uključenih osoba. Mediji će, po zahtjevu policije, uvesti djelimični ili kompletni embargo na vijesti na određeno vrijeme u cilju rješavanja zločina, ako je zahtjev uvjerljivo opravdan.”

Parada ponosa u Budvi mogla je biti vrsta događaja koja je zahtijevala ono što se u smjernicama Kodeksa označava kao “slobodan dogovor između informatora i medija” o neobjavlivanju informacija dok se za to ne da “zeleno svjetlo” ili kao “restrikcija vijesti”. Informator je onaj koji je zainteresovan za tu vrstu dogovora i logično je da ga on inicira, što u konkretnom slučaju nije učinjeno. Informator je, možda, imao dogovor sa policijom o zadržavanju informacije o događaju, ali ne i sa medijima. S druge strane, izgleda da je u ovom slučaju policija imala dogovor o povjerljivosti informacije s organizatorom skupa, dok je novinarski izvor iz policije otkrivanjem informacije prekršio taj dogovor, sudeći po izvještaju samih “Vijesti” koje su informaciju najavile kao “strogo povjerljivo”.

Može se, naravno, spekulisati o motivima “Vijesti” da objave informaciju o vremenu i mjestu održavanja Parade ponosa i raspravljati, sa stanovišta javnog interesa, o štetnosti ili korisnosti te informacije, ali u samom Kodeksu nema dovoljno uporišta da se ovaj medij zbog toga optuži za neetičnost. U ovom smislu predlažemo dopunu Kodeksa, kako bi se obezbijedio jasan orijentir za etično postupanje medija u sličnim slučajevima.

4.7.2. Kršenja načela br. 7 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 7 u informativnim programima radio i televizijskih stanica.

HRA monitoring glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, nije, takođe, zapazio nijedan primjer kršenja ovoga načela.

4.8. Načelo br. 8 Kodeksa: Zaštita privatnosti

“Novinar je dužan da se krajnje pažljivo odnosi prema privatnom životu ljudi. Pravo na privatnost obrnuto je srazmjerno značaju javne funkcije koju pojedinac obavlja, ali je i u tim slučajevima nužno poštovati ljudsko dostojanstvo”.

4.8.1. Kršenja načela br. 8 u štampi i online medijima

MSS je u periodu koji pokriva ovaj izvještaj evidentirao 12 primjera kršenja načela br. 8 Kodeksa, od čega sedam u dnevniku “Dan”, tri u “Dnevnim novinama”, a dva na Portalu “Vijesti”.

Prema mišljenju HRA, MSS je, osim u jednom slučaju, ispravno procijenio da je riječ o kršenju načela br.8, odnosno neke od njegovih smjernica koje se bave pitanjem zaštite privatnosti ljudi.

Navodimo, ilustracije radi, dva primjera ispravne procjene MSS.

MSS smatra, a HRA je saglasna, da su “Dnevne novine” prekršile načelo br. 8 Kodeksa zbog toga što su vijest o ubistvu penzionera u Baru dali naslov “Ubijen jer nije htio da plati seks?”, koji je “izuzetno nekorektan prema žrtvi i njegovoj porodici” i “pokazuje odsustvo pijeteta prema osobi nepoznatoj crnogorskoj javnosti”. “Dan” se, procijenio je ispravno MSS, ogriješio o načelo br. 8 Kodeksa u tekstu naslovljenom “Filipa podržala, a drogu prodavala”, u kome se podsjeća na to da je profesorica iz Herceg Novog, čiji je identitet otkriven, svojevremeno osuđena na osam mjeseci zatvora zbog uživanja i dilovanja droge, a ta priča stavlja u aktuelni politički kontekst, budući da je ona podržala predsjednikog kandidata vladajuće partije. MSS je posebno malicioznim i zlonamjernim ocijenio komentar novinara: “Da li je, u međuvremenu, riješila problem sa zavisnošću, nije poznato, jer od juče nije bilo moguće do nje doći.”

Nalazi i ocjene MSS i HRA se podudaraju i u slučajevima objavljivanja jedinstvenih matičnih brojeva građana, s tim što su monitori MSS previdjeli da je neetično objavljivanje i privatnih adresa ljudi, jer smjernicama za načelo br. 8 izričito se napominje da privatne adrese uživaju posebnu zaštitu. U slučajevima objavljivanja JMB i adresa koja je u više navrata uradio dnevnik “Dan”, dokazujući navodne primjere izborne krađe na predsjedničkim izborima, nije bilo potrebe za tim u smislu opravdanog interesa javnosti. Interes javnosti jeste da se otkriju moguće izborne manipulacije i krađe, ali pod uslovom da se to pravo “uvijek pažljivo odmjeri u odnosu na lična prava ljudi”.

MSS je, smatra HRA, pogrešno procijenio da je "Dan" prekršio načelo br. 8 u slučaju objavljivanja intervjua s bivšim liderom Liberalnog saveza Slavkom Perovićem, u kome je on tvrdio da je policajac Božidar Jauković ubijen, a ne da se (prema zvaničnoj verziji), sam ubio. (Primjer je obrađen detaljnije gore u odjeljku 4.1.1 Kršenja načela br. 1 u štampi i *online* medijima, jer je MSS procijenio da je u ovom slučaju kršeno i načelo br. 1 Kodeksa.)

Saradnici HRA su uočili ukupno 18 primjera kršenja ovoga načela, od čega u dnevniku "Dan" 10, u "Dnevnim novinama" tri, dva na portal RTCG i po jedan primjer u dnevnim listovima "Vijesti", "Pobjeda", "Blic", izdanje za Crnu Goru.

Među primjerima koje su uočili saradnici HRA (ne i MSS), koji se tiču neetičnog načina izvještavanja o slučajevima samoubistava ili pokušaja samoubistava (direktno ili indirektno otkrivanje identiteta i detaljan opis okolnosti pod kojima se samoubistvo navodno desilo), su karakteristična dva, primjećena na portalu nacionalnog javnog servisa, koji ne bi trebalo da ima nikakvog razloga da podilazi pukoj znatiželji dijela javnosti. Na portalu RTCG je, uz pozivanje na Operativni centar Uprave policije, 17. marta objavljeno, "da je u Kliničkom centru preminuo 13-togodišnji N.M (*objavljeno je puno ime i prezime djeteta*), koji je 11. marta pokušao samoubistvo iz vatrenog oružja". U vijesti se podsjeća na to da je dječak 11. marta dovezen u Klinički centar i da je "imao ranu u predjelu glave od vatrenog oružja, najvjerovatnije od pištolja". U kasnije redigovanoj verziji vijesti uklonjeno je puno ime i prezime, a stavljeni inicijali dječaka. Tome je prethodio komentar posjetioca, kojim je redakciji skrenuta pažnja na problematično izvještavanje: "Odakle vam informacija da je pokušao samoubistvo? Ko je to saopštio? U pitanju je maloljetnik, a stavili ste puno ime i prezime. Ukoliko je u pitanju samoubistvo, kako kažete, tek tada puno ime i prezime ne smije da se piše. Profesionalno. Bravo!"

Kao što je i posjetilac konstatovao u komentaru, nema nikakvog opravdanja za objavljivanjem identiteta dječaka niti detalja o njegovom ranjavanju, i time je grubo prekršeno načelo br. 8 i jedna od smjernica⁴¹ za to načelo.

U drugom primjeru je opet riječ o samoubistvu. Na portalu RTCG je 9. maja objavljena vijest o pokušaju samoubistva djevojke skokom sa balkona stana u Karađorđevoj ulici u Podgorici. Uz informacije o tom događaju, objavljen je i video snimak na kome se vidi veća krvava mrlja na pločniku, a kamerom se zumira balkon sa koga je djevojka navodno skočila. Osim smjernice za

⁴¹ "Izvjешćavanje o samoubistvima od novinara zahtijeva krajnju uzdržanost i odmjerjenost. U takvim situacijama ne treba objavljivati imena i detaljan opis okolnosti u kojima se samoubistvo desilo. Izuzeci su opravdani samo ako je to od izuzetnog interesa za javnost".

načelo br. 8, koju smo ranije pomenuli, ovdje je važna i ona koja sugerše "poštovanje prema patnjama žrtve".⁴²

Ilustrativan je, prema našem mišljenju, i neetičan način izvještavanja dnevnih listova o saobraćajnoj nesreći u kojoj je povrijeđena djevojka O.B, kćerka jednog od najpoznatijih crnogorskih tajkuna. U vijestima koje su objavili svi dnevници koji izlaze u Crnoj Gori je, bez ikakvog profesionalno opravdanog razloga, otkriven identitet žrtve saobraćajne nesreće i time prekršeno načelo br. 8 Kodeksa, odnosno smjernica⁴³ koja sugerše da nije pravilo da se otkriva identitet žrtve nesreće, osim u slučajevima ako je osoba javna ličnost ili u slučaju posebnih okolnosti. U konkretnom slučaju smatramo da nije postojao ni jedan od dva pomenuta razloga. HRA napominje da je u crnogorskim medijima pravilo, a ne izuzetak objavljivanje imena žrtava nesreća i da time svi oni krše Kodeks.

Osim navedenih primjera, uočeno je kršenja načela br. 8 u sljedećim tekstovima:

- "Skočio u nabujalu Ribnicu", "Otrovao se tabletama", "Bacila se u Lim", "Nikšićanin pucao sebi u glavu" (Dnevne novine)
- "Leš: Tužilaštvo ispituje kako je nastupila smrt Mojkovčanke A.A. (37)" ("Vijesti")
"Kad se glasa ne fali ni para ni zloupotreba", "Lažne lične za duplo glasanje", "Nožem na brata", "Glasačima davali po 50 eura", "Djevojčica se utopila u jezeru, more progutalo Kanađanina" ("Dan")

4.8.2. Kršenja načela br. 8 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 8 u informativnim programima radio i televizijskih stanica.

Prema monitoringu HRA glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, načelo br. 8 prekršeno je jednom prilikom u programu TV "Vijesti".

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (19. jun). U izvještaju o saobraćajnoj nesreći navedeno je ime poginule osobe, iako nije riječ o javnoj ličnosti, i otvoren prostor za sumnju da je u pitanju samoubistvo. "U tome momentu pratio sam je na retrovizor, ona se zadržala malo na bijeloj

⁴² "Prihvatljiva granica, prilikom izvještavanja o nesrećama i prirodnim katastrofama, je ona koja znači poštovanje prema patnji žrtava i osjećanjima članova njihovih porodica. Žrtve nesreće ne smiju se dovesti u situaciju da po drugi put pate zbog prikazivanja u medijima".

⁴³ "Žrtve nesreća ili zločina imaju pravo na posebnu zaštitu svojih imena. Nije uvijek pravilo da se otkrije identitet žrtve radi toga da bi javnost bolje razumjela nesreću ili zločin. Izuzeci se mogu tolerisati ako je dotična osoba javna ličnost ili u slučaju posebnih okolnosti".

traci i automatski je krenula ispred kamiona koji je nailazio iz Bijelog Polja", naveden je iskaz očevica nesreće.

4.9. Načelo br. 9 Kodeksa: Otkrivanje identiteta maloljetnika počinilaca ili žrtava krivičnih djela

"Novinar je dužan da štiti integritet maloljetnih osoba, drugačijih i hendikepiranih".

4.9.1. Kršenja načela br. 9 u štampi i online medijima

MSS u periodu od 1. marta do 1. oktobra nije evidentirao ni jedan slučaj kršenja načela br. 9 Kodeksa.

Saradnici HRA su uočili tri primjera kršenja ovog načela u štampanim medijima, od čega dva u "Blicu"- izdanje za Crnu Goru, a jedno u dnevniku "Dan".

"Blic"- izdanje za Crnu Goru, 28. juna objavio je vijest pod naslovom "LGBT progres: Crnogorci da budu nevjeste Francuzima". U vijesti se izvještava o zahtjevu koji je nevladina organizacija LGBT Forum Proges uputila šefu crnogorske diplomatije da inicira zaključivanje sporazuma sa Francuskom, kako bi se Francuzima omogućilo sklapanje istopolnih brakova sa državljanima Crne Gore. Naslov, po našem mišljenju, predstavlja pogrešnu kontekstualizaciju priče i odražava posprdan pristup, koga nema i u tekstu vijesti. Ovim naslovom je prekršeno načelo br. 9 Kodeksa, koje novinare poučava da štite integritet drugačijih, a ne da se s njime sprdaju.

U izdanju od 22. avgusta "Blica" za Crnu Goru, objavljena je priča s nadnaslovom "Svakodnevna pojava u nikšićkim hipermarketima" i naslovom "Sve više malih prosjaka". U tekstu je otkriven identitet maloljetnika koji prose i objavljene su njihove fotografije.

Dobro je za društvo u cjelini da se objavljuju ovakve reportaže, ali nije etično ukazivanjem na problem trajno obilježavati djecu pojedinačno.

Slično je bilo i u slučaju priče u dnevniku "Dan" od 29. juna. Ovaj dnevnik je objavio priču s nadnaslovom "Samohrana majka Slađana Medojević sa dvoje maloljetne djece u strahu da će ostati bez krova nad glavom" i naslovom "U talasima Lima vidi jedini spas". U tekstu se opisuje težak život samohrane žene sa troje maloljetne djece, a kao priča u priči se pojavljuje i druga žena koja govori o svojoj djeci koja su u domu u Bijeloj. Priča ukazuje na ozbiljne socijalne probleme samohranih majki, ali se u načinu na koji je priča ispričana ne vidi da je novinar imao

u vidu sugestiju iz smjernice za načelo br. 9, koja upućuje na to da se “sa posebnom pažnjom istražuju informacije koje zadiru u interese djece”. U zvaničnim načelima UNICEF-a kada se radi o izvještavanju o djeci, izričito je navedeno da nijedno dijete ne smije biti dodatno obilježeno.⁴⁴

4.9.2. Kršenja načela br. 9 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 9 u informativnim programima radio i televizijskih stanica.

Prema monitoringu HRAglavnih informativnih programa vodećih televizija u Crnoj Gori, načelo br. 9 prekršeno je jednom u programu nacionalnog javnog servisa TVCG.

RTCG: DNEVNIK 2 (17. jun). U izvještaju sa konferencije za novinare, koju je u Podgorici održao Frenk La Ru, Specijalni izvijestilac UN za slobodu mišljenja i izražavanja, novinarka u izvještaju kaže: "Što je čuo La Ru je u izvještaju i napisao, ali ga je zato jedva pročitao". Slijedi snimak gospodina La Rua, koji, kao stranac, ali i očigledno slabovida osoba, sa teškoćom čita i izgovara crnogorska imena. Neopravdano ističući nedovoljno dobar vid i nepoznavanje crnogorskog jezika, novinarka je ugrozila integritet ličnosti i prekršila načelo br. 9.

4.10. Načelo br. 10 Kodeksa: Kršenje pretpostavke nevinosti

“Kada izvještava o istražnim i sudskim postupcima, novinar mora uvažavati pretpostavku da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno, i ne smije ničim prejudicirati ishod sudskog postupka”.

4.10.1. Kršenja načela br. 10 u štampanim i online medijima

MSS je u svojim izvještajima evidentirao šest primjera kršenja načela br. 10 Kodeksa, kojom se nedvosmisleno sugerše neophodno poštovanje pretpostavke nevinosti osumnjičenog ili okrivljenog. Rezultati saradnika HRA za period od 1. marta i 1. oktobra 2013. pokazuju, međutim, enormno veliki broj kršenja pomenutog načela, u čemu je ubjedljivo prednjačio dnevnik “Dan” (vidi tabelu br. 1, u produžetku).

⁴⁴ “Nemojte dodatno obilježavati nijedno dijete. Izbjegavajte svrstavanje ili opise zbog kojih ono može biti izloženo kazni – uključujući i dodatnu fizičku ili psihičku patnju, ili trajnoj zloupotrebi, podvajanju ili odbacivanju od strane lokalne zajednice u kojoj živi” (Etičke smjernice UNICEF-a za izvještavanje o djeci/ http://5sazvezdicom.medijkestudije.org/index.php?option=com_content&view=article&id=183:izvetavanje-o-deci&catid=46:zakonska-regulativa&Itemid=64).

U tekstovima raznih žanrova, ali uglavnom u vijestima, saradnici HRA su samo u dnevnim novinama otkrili više od 500 primjera kršenja pretpostavke nevinosti. Kršenja ovog načela evidentirana su i u online izadnjima dnevnih novina, kao i na portalima i u nedjeljniku "Monitor".

Tabela br. 1

Kršenje pretpostavke nevinosti	Blic	Dan	Dnevne novine	Pobjeda	Vijesti	Ukupno
U naslovu	58	144	74	59	58	393
U naslovu i prvom paragrafu	6	12	10	6	8	42
U naslovu i tekstu	6	1	4	2	6	19
U naslovu i nadnaslovu		15		1	3	19
U naslovu, prvom paragrafu i tekstu	1		3		3	7
U tekstu	1			3	1	5
U nadnaslovu			1		3	4
U nadnaslovu, naslovu i prvom paragrafu		3			1	4
U prvom paragrafu	2				2	4

U nadnaslovu, naslovu i tekstu					3	3
U naslovu, podnaslovu, prvom paragrafu i tekstu		1			2	3
U naslovu, podnaslovu i prvom paragrafu	1	1				2
U naslovu i podnaslovu		1		1		2
U naslovu, podnaslovu i tekstu		1	1			2
U nadnaslovu i prvom paragrafu					1	1
UKUPNO	75	179	93	72	91	510

Načelo br. 10 Kodeksa, odnosno pretpostavka nevinosti kršeni su tako što su se u naslovnoj kompoziciji (nadaslov, naslov, podnaslov), u prvom paragrafu ili u nekom drugom dijelu teksta iznosile tvrdnje ili sugerisalo da je neko, čiji je identitet otkriven u potpunosti ili samo preko inicijala, počinio neko krivično djelo, iako je iz cjeline teksta ili izvora na koji se autor teksta poziva (policijsko saopštenje, primjera radi) jasno da je ta osoba samo osumnjičena, osnovano osumnjičena ili samo optužena, ali ne i pravosnažno osuđena, čime se tek stižu uslovi za pripisivanje nekome određenog krivičnog djela.

U daleko najvećem broju evidentiranih slučajeva, kao što je prikazano u tabeli, pretpostavka nevinosti je kršena u naslovu vijesti, tj. teksta, a ne nužno i u samom tekstu, što upućuje na

zaključak da ovo načelo po pravilu krše nadležni urednici koji odlučuju o opremi teksta, a ne novinari koji napišu tekst i samo izuzetno daju i naslov.

Naslovi tekstova u kojima je zapaženo kršenje načela br. 10, odnosno pretpostavke nevinosti nalaze se na kraju ovog izvještaja, kao dodatak.

4.10.2. Kršenja načela br. 10 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 10 u informativnim programima radio i televizijskih stanica.

Monitoring HRAglavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori pokazuje da je načelo br. 10 prekršeno u sedam navrata. Po dva puta su to učinile televizije "Pink", TVCG i "Atlas", a jednom TV "Vijesti".

TV PINK M: INFOMONTE (16. maj). U naslovu "Podgoričanin bacio bombu u centru Budve", kao i u tekstu priloga, u kojem se kaže da je "Podgoričanin Andrej Brković ... nakon svađe sa Goranom Slovinićem, jednim od vlasnika picerije 'San Marino', bacio bombu na taj lokal" prekršena je pretpostavka nevinosti. Riječ je o sumnji policije, a u prilogu se ponavlja greška tvrdnjom da je Brković bacio bombu.

RTCG: DNEVNIK 2 (30. maj). Pretpostavka nevinosti prekršena je u naslovu "Hapšenje dilera u Bijelom Polju", a i u najavi priloga, jer se tvrdi da su uhapšeni "članovi organizovane kriminalne grupe", a jedan od uhapšenih naziva se "jednim od organizatora ove grupe".

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (30. maj). U najavi priloga o hapšenju u Bijelom Polju, stavljen je naslov "Švercovali kokain", čime je prekršena pretpostavka nevinosti.

TV PINK M: INFOMONTE (30. maj). U izvještaju o hapšenju u Bijelom Polju, objavljeno je: "Halilović je dio kriminalne grupe koja je krijumčarila i prodavala kokain iz Južne Amerike do zemalja Zapadne Evrope", pa je tako prekršena pretpostavka nevinosti.

ATLAS TV: FORUM (30. maj). Izvještavajući o akciji hapšenja u Bijelom Polju, prekršena je pretpostavka nevinosti tako što je uhapšeni označen kao "jedan od švercera kokaina".

TVCG: DNEVNIK (28. jul). U izvještaju o hapšenju jedne osobe u Beranama i policijskoj potrazi za drugom iz Rožaja zbog sumnje da su prali novac, novinar navodi da policija te osobe sumnjiči, ali u naslovu "Oprali milion eura" krši pretpostavku nevinosti.

ATLAS TV: FORUM (10. septembar). U izvještaju o hapšenjima na Primorju navodi se da je 16 osoba, od kojih se jednoj navodi i puno ime i prezime, "prodavalo heroin, kokain i subutex u Podgorici, Nikšiću Baru, Kotoru i Tivtu. Prodajom droge zaradili su zaradu od nekoliko desetina hiljada eura mjesečno, saopšteno je iz policije".

4.11. Načelo br. 11 Kodeksa: Prihvatanje privilegija

"Novinar ne smije prihvatati privilegije bilo koje vrste koje bi mogle ograničiti ili dovesti u sumnju njegovu autonomnost i nepristrasnost, i nauditi slobodi odlučivanja izdavača i redakcije".

4.11.1. Kršenja načela br. 11 u štampanim i online medijima

MSS nije registrovao ni jedan slučaj kršenja načela br. 11 Kodeksa u periodu koji obuhvata ovaj izvještaj, dok su saradnici HRA zapazili dva primjera u štampanim medijima.

U izdanju "Dnevnih novina" od 16. avgusta objavljen je tekst s nadnaslovom "Predstavljamo" i naslovom "Forza mare, hotel broj jedan". Tekst je po sadržaju i tonu potpuno marketinški, a ne novinarski, čime je prekršeno jedanaesto načelo Kodeksa, odnosno smjernica koja objašnjava razliku između informativnog sadržaja i reklama⁴⁵. Isti etički prestup je učinio dnevnik "Dan" 17. avgusta, objavljujući tekst s nadnaslovom "Izet Hodžić, poznatiji kao vidar Brko, izložio preparate u Plavu" i naslovom "Liječi mnoge boljke". Tekst je, kao i onaj u "Dnevnim novinama" po sadržaju i tonu potpuno marketinški, a ne novinarski. Osim toga, u tekstu je prekršeno i načelo br. 8 Kodeksa, odnosno jedna od smjernica⁴⁶ za to načelo.

4.11.2. Kršenja načela br. 11 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 11 u informativnim programima radio i televizijskih stanica.

⁴⁵ "Reklame, novinske strane ili programi koje plaćaju sponzori, moraju se jasno razlikovati od informativnog sadržaja i moraju biti tako kreirane i predstavljene da ih čitalac/slušalac/gledalac prepozna kao takve. Novinar ne smije da se bavi reklamno - propagandnim poslovima".

⁴⁶ "Kada izvještava o aktivnostima samozvanih iscjelitelja i nadriljekara, novinar mora iskazati posebnu dozu razložne sumnje i uzdržanosti".

Prema monitoring HRA glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, načelo br. 11 prekršeno je u 19 slučajeva. To je televizija "Pink" učinila devet puta, u po tri navrata su to uradile nacionalni javni servis TVCG i "Atlas" televizija, a po dva puta televizije "Vijesti" i "Prva".

TV PINK M: INFOMONTE (16. maj). Načelo br. 11 prekršeno je u novinarskom prilogu o novoj ponudi kompanije "Atlas Life", koji je donio detaljne marketinške informacije: "Korisnicima polise osiguraja, plus hiruška intervencija, suma se isplaćuje za više intervencija na različitim organima. Osigurana suma se isplaćuje jedan put za hirušku intervenciju na jednom organu i iznosi maksimalno do 5.000 eura, odnosno do 15.000 eura u slučaju više različitih zahvata. Osiguranik ima pravo na isplatu osigurane sume, bez obzira u kojoj zdravstvenoj ustanovi je izvršena intervencija."

ATLAS TV: FORUM (16. maj). U prilogu o ponudi životnog osiguranja kompanije "Atlas life", detaljno se iznosi ponuda i koristi za klijente na način koji prelazi opravdani interes javnosti. "Jedna od najboljih takvih bolnica u Hrvatskoj prihvatila je saradnju sa 'Atlas life-om' na isti način kao opšta bolnica 'Meljine', što znači da svi naši osiguranici od danas u 'Svetoj Katarini' imaju popuste 10, 15 i 20% zavisno od tretmana."

TVCG: DNEVNIK 2 (22. maj). U višeminutnom prilogu o etno selu "Vuković", predstavljena je detaljno ponuda i poručeno gledaocima da je to "mjesto za odmor i opuštanje i spas od ljetnjih vrućina, ali istovremeno izazov za one koji će ovog ljeta uživati u novim atraktivnim sadržajima".

ATLAS TV: FORUM (29. maj). U sklopu informativnog programa objavljena je reklamna poruka o nagradnoj igri za korisnike Master Card i Maestor Atlas kartica. Navedeni su uslovi učešća u nagradnoj igri, kao i nagrade.

TV PINK M: INFOMONTE (9. jun). U prilogu o avanturističkom kampu na Lovćenu prekršen je Kodeks sljedećim opisom, koji je marketinški, a ne novinarski: "Zadivljeni pogledi posjetilaca, uzdasi oduševljenja i uzburkane misli, to bi mogao da bude kratki opis doživljaja mjesta koje omogućava posjetiocima da objedine čistu adrenalinsku zabavu i neponovljivu ljepotu crnogorske prirode". U prilogu je, u marketinškom maniru, data i infomacija o cijenama ulaznica. "Iako ostavlja drugačiji utisak, avanturistički park je namijenjen svim uzrastima. Cijena avanture na visećim stazama, koja, kako zaposleni kažu, posjetiocima ostane urezana u pamćenje, iznosi od 8 do 18 eura."

TV PINK M: INFOMONTE (10. jun). Prenoseći informaciju Hipotekarne banke o poslovanju u prvih pet mjeseci, objavljeni su, u marketinškom maniru, i podaci o pojedinačnim uslugama banke: "Ta usluga omogućava da se preko mobilnog telefona u svakom trenutku na brz i

jednostavan način obavljaju sve finansijske transakcije. Usluga mBH klik se može aktivirati u bilo kojoj filijali Hipotekarne banke uz potpisivanje pristupnice", kao i " U novim prostorijama Komercijalnog centra Podgorica mogu da vrše uplate na račun 24 sata dnevno sedam dana u nedjelji bez obzira na radno vrijeme banke".

PRVA TV: VIJESTI (10. jun). U izvještaju o otvaranju nove poslovnice Hipotekarne banke, osim informacija o poslovanju banke, objavljene su i one o pojedinačnim uslugama banke, primjereno EPP programu: "Banka je klijentima omogućila i obavljanje finansijskih transakcija preko mobilnog telefona, a novina je i bankomat koji pored standardnih usluga pruža mogućnost promjene pin koda, plaćanje računa i uplate novca na račun u banci".

TV PINK M: INFOMONTE (22. jun). Objavljen je propagadni materijal kompanije "Telenor" u izvještaju o "Smart karavanu": "Svim zainteresovanim korisnicima super usluga prikazana je superiornost 4G mreže, a demonstrirane su i najveće brzine downloada i uplowda. Smart karavan do sada je obišao Danilovgrad, Nikšić, Šavnik, Žabljak i Mojkovac, a tura na sjeveru nastavljena je obilaskom Berana, Rožaja i Bijelog Polja. Pri svakoj posjeti najvještiji korisnici nagrađivani su telefonom, modemom ili internet paketom."

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (9. jul). U izvještaju o poslovanju NLB banke prekršeno je načelo br. 11 uvrštavanjem marketinške najave novih proizvoda banke: "Do kraja godine najavili su uvođenje sistema potpuno bezbjedne trgovine internetom za njihove kartice".

TV PINK M: INFOMONTE (8. jul). U glavnoj informativnoj emisiji objavljen je propagadni materijal kompanije "Jugopetrol": "Jugopetrol AD Kotor uvrstio je u svoju ponudu gorivo 95 Economy, koje se samo može naći na Jugopetrolovim Eko pumpama u Crnoj Gori". U nastavku se navodi da je riječ o gorivu "čija je najvažnija karakteristika produženje radnog vijeka motora, kao i optimizacija njegovog rada i potrošnje".

TV VIJESTI: VIJESTI U POLA SEDAM (19. jul). Objavljena je informacija o novoj usluzi Telekoma, a u informaciji se navodi, bez ograde, tvrdnja kompanije da će klijentima biti omogućeno "da na izuzetno prometnim lokacijama razgovaraju uz potpuno jasan zvuk bez ikakve pozadinske buke."

TV PINK M: INFOMONTE (19. jul). Objavljena je informacija o novoj usluzi Telekoma, a u informaciji se navodi, bez ograde, tvrdnja kompanije da će klijentima biti omogućeno "da na izuzetno prometnim lokacijama razgovaraju uz potpuno jasan zvuk bez ikakve pozadinske buke." Objavljena je i izjava predstavnika kompanije koji, između ostalog, kaže: "U našim šopovima vi možete naći veliki izbor telefona koji će moći da zadovolje ove uslove."

TVCG: DNEVNIK 2 (28. jul). U prilogu o Kučkim koritima objavljen je reklamni sadržaj za etno selo: "Čuli smo za jedno veoma zanimljivo etno selo, koje uskoro dobija sportske sadržaje, a i skijalište je u perspektivi".

TVCG: DNEVNIK 2 (28. jul). U prilogu o potrebi da se klima uređaji redovno čiste, objavljena je izjava majstora iz jedne servisne radnje, naziv te radnje, kao i cijena usluga čišćenja.

PRVA TV: VIJESTI (30. jul). U izvještaju o poslovanju kompanije M:tel, objavljeni su i reklamni sadržaji: "Direktor M:tel-a posebno je ponosan na aplikaciju putem koje će svi korisnici moći da gledaju najnovije vijesti iz košarke, naročito vezane za EP u Sloveniji"; "Uspjeh kompanije predstavlja aplikacija m:go koja korisnicima omogućava besplatno telefoniranje u mreži i besplatan SMS u zemlji i inostranstvu."

TV PINK M: INFOMONTE (4. avgust). U novinarskom prilogu je objavljena reklama za kompaniju "Montera" koja upravlja kompleksom "Zavala". Navedeno je da je otvorena plaža, prenosi se izjava PR kompanije o jelima koja priprema španski kuvar, ali i navodi da će "šou rum uskoro biti dostupan zainteresovanim kupcima, dok je prodajna kancelarija instalirana na samom ulazu u naselje".

ATLAS TV: FORUM (13. avgust). Uz prilog o popularnosti nove knjige Dena Brauna i zapletu, objavljena je i informacija izdavača: "Novi roman Dena Brauna 'Interno' od sad je dostupan crnogorskim čitaocima. Iz izdavačke kuće 'Nova knjiga' kazali su da se knjiga nalazi na više od 700 prodajnih mjesta širom Crne Gore".

TV PINK M: INFOMONTE (21. avgust). U novinarskom prilogu objavljena je reklama novih artikala i informacija o uslovima plaćanja u "Merkatoru": "Kompanija 'Merkator' obogatila je ponudu školskog pribora koji se može kupiti po veoma povoljnim cjenama, uz mogućnost odloženog plaćanja na 12 mjesečnih rata."

TV PINK M: INFOMONTE (24. avgust). Objavljena je reportaža o kompleksu "Plavnica", u kojoj se navodi sljedeće: "Bazen sa jedrima je jedinstven jer ima ograničen broj posjetilaca koji ga mogu koristiti za uživanje u jednom danu, a filtriranje vode se obavlja 24 sata dnevno. Puna usluga košta 10 eura, isto koliko i karta za krstarenje brodom pod istim imenom."

4.12. Načelo br. 12 Kodeksa: Novinarska solidarnost i plagijat

”Obaveza je novinara da bude solidaran sa kolegama u mjeri koja ga neće onemogućiti da valjano obavi profesionalni zadatak, niti dovesti u opasnost da se ogriješi o osnovne principe novinarskog kodeksa.”

4.12.1. Kršenja načela br. 12 u štampanim i online medijima

Dok monitori MSS nijesu u svojim periodičnim izvještajima od 1. marta do 1. oktobra 2013. evidentirali ni jedan primjer kršenja načela br. 12, saradnici HRA su primjetili 11 slučajeva u kojima je ovo načelo prekršeno tako što nije navođen primarni izvor nekog teksta koji je preuzet iz drugog medija u cjelosti ili samo djelimično, ili su, pak, čitaoci mogli biti dovedeni u zabludu o autorstvu na neki drugi način. U primjerima o kojima je riječ, a najbrojniji su u dnevniku “Dan”, radi se uglavnom o informacijama preuzetim iz inostranih medija, bez navođenja primarnog izvora.

U izdanju od 3.jula, “Dan” je u rubrici “Periskop” objavio vijest sa nadnaslovom “Profesor fizičkog ne mijenja odjevnju kombinaciju decenijama” i naslovom “Isto odijelo nosi 40 godina”. Tekst je potpisan inicijalima, kao autorski, iako su istu vijest prenosili tih dana brojni domaći i inostrani online mediji.

“Dnevne novine” su u tri vijesti objavljene u rubrici “Zanimljivosti” 4.marta navele na kraju jednog od paragrafa odakle su posuđene, ali to nije učinjeno i za četvrtu objavljenu vijest u toj rubrici (“Slanik od 50 miliona eura”), iako je lako pretpostaviti da je i ona posuđena.

Karakterističan je i primjer iz “Vijesti”. U izdanju od 12. aprila objavljen je tekst s nadnaslovom “Pernati dinosaurusi: Nova faza paleontologije” i naslovom “Perje služilo održavanju ravnoteže?”. U podnaslovu teksta se otkriva identitet priređivača tekstova na ovu temu, ali se iz teksta ne može vidjeti koji su izvori korišćeni, pa se može govoriti o plagiranju. O istoj temi je, primjera radi, ranije pisao hrvatski portal “Znanost” pod naslovom “Paleontolozi otkrili fosile pernatih dinosaurusu na američkom tlu”, a autor je naveo da je kao izvor koristio ono što je već objavio “Discover Magazine”.

Netipičan primjeri ogrješenja o načelo br. 12 saradnici HRA su uočili u više dnevnih novina u izdanjima od 8. marta 2013, a radi se o izbjegavanju da se otkrije pozadina autorskog teksta sekretara za spoljnu politiku SAD Džona Keri. Način na koji je tekst objavljen u “Pobjedi” ostavljao je utisak kao da je pisan upravo za taj dnevnik ili preuzet odnekud bez navođenja medija gdje je izvorno objavljen. Isti tekst je “Blic” objavio tako kao da Džon Keri piše upravo za

taj list⁴⁷, a "Dan" je isti tekst objavio parafrazirajući ga i citirajući, takođe ne navodeći o kakvoj vrsti teksta je riječ. Riječ je, u stvari, o tekstu koji je upućen na adrese više medija i objavljen na internet stranici ambasade SAD u Crnoj Gori.⁴⁸ Iako se ovdje ne može govoriti o plagijatu, ima elemenata toga zbog činjenice da se ne navodi način na koji su mediji došli u posjed ovog teksta i dobili pravo da ga objave.

Osim pomenutih, primjeri kršenja načela br. 12 uočeni su i u sljedećim tekstovima:

- "Vještački list koji će spasiti svijet", "Bigfut postoji?", "Sjeme proklijalo od topline mladog Sunca", "Higsov bozon možda ima dvojnika" ("Dan");
- "Esmeralda: Droga joj uništila život" ("Vijesti").

4.12.2. Kršenja načela br. 12 u tv programima

MSS u izvještajima koji se odnose na period 1. mart – 1. oktobar nije evidentirao nijedan primjer kršenja načela br. 12 u informativnim programima radio i televizijskih stanica koje su njegove članice, a ni u relevantnim emitivnim medijima koji nijesu.

Monitoring HRA glavnih informativnih emisija vodećih televizija u Crnoj Gori, nije, takođe, zapažen nijedan primjer kršenja ovoga načela.

4.13. Zaključci i preporuke

- *HRA zaključuje da bi određena načela i smjernice Kodeksa trebalo dalje precizirati tako da ne ostavljaju prostora za sumnju o tome što se njima zabranjuje. U izvještajima samoregulatornih tijela u posmatranom periodu nije bilo predloga za dopunu Kodeksa. Samoregulatorna tijela bi trebalo da predlažu nove smjernice za primjenu načela Kodeksa, slijedeći završni savjet u postojećem Kodeksu, koji glasi: "Ove smjernice nijesu definitivne, već se mogu dorađivati u skladu s etičkim dilemama koje bude donosila praksa".*

Primjera radi, imajući u vidu potrebu da se, kroz proces samoregulacije, osujeti i sankcioniše uvredljiv govor u medijima koji svojom vulgarnošću i uvredljivošću "spušta

⁴⁷ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/371217/Dzon-Keri-pise-za-Blic-Zasto-zene-zauzimaju-kljucno-mesto-u-spoljnoj-politici-SAD>

⁴⁸ http://podgorica.usembassy.gov/secretary_kerry_op_ed_mne.html

nivo javne komunikacije na uličarski nivo”, kako je to ispravno istakao MSS, a imajući u vidu da tu vrstu govora nije uvijek moguće podvesti pod ono što se u Kodeksu, ali i inače, definiše kao govor mržnje, bilo bi nužno da se, u skladu sa uporednom praksom, dopuni postojeći Kodeks na način koji bi procjenjivačima etičnosti medijskih sadržaja olakšao posao.

HRA zaključuje (kao i u prvom izvještaju) da je drugi stav iz načela 2 Kodeksa (“Novinar radi u duhu ideje da bude kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji”) formulisan tako da može biti tumačen na različite načine od strane samoregulatornih tijela i da nije lako obrazložiti njegovo kršenje. **HRA ponovo preporučuje da ovo načelo u Kodeksu bude precizirano kroz odgovarajuće smjernice, u kojima bi trebalo jasno razlučiti kada se od novinara očekuje da radi u duhu navedenog načela, a kada ne, zbog toga što neke novinarske forme (vijesti, izvještaji) nijesu uvijek ni pogodne za tako što.**

U postojećem Kodeksu nema dovoljno uporišta za kritikovanje medijske prakse da se, bez konsultacija sa nedležnim informatorima, preuranjeno objavljuju informacije koje bi mogle biti iskorišćene suprotno javnom interesu, kao što je bio slučaj objavljivanja informacije o održavanju Parade ponosa u Budvi, koja je doprinjela ili mogla doprinjeti da se protivnici manjinskih seksualnih grupa organizuju da nasilno ometaju događaj. **HRA smatra da bi, u odnosu na ovakve i slične slučajeve trebalo dopuniti Kodeks na način koji bi predstavljao jasan orijentir za etično postupanje.**

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE IZVJEŠTAJA

- 1) *Nakon što su "Vijesti" imenovale Ombudsmana za svoje čitaoce, od relevantnih medija u Crnoj Gori van bilo kakvog samoregulatornog procesa ostali su samo dnevnik "Dan" i nedjeljnik "Monitor". Oba medija bi trebalo što prije da se odluče za neki model samoregulacije, posebno imajući u vidu da dnevni list "Dan" prednjači u zabilježenim slučajevima kršenja Kodeksa.*
- 2) *Izuzimajući jedan primjer, kada je postupao po žalbi u odnosu na RTCG, Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) uopšte nije utvrdio kršenja Kodeksa od strane emitivnih medija (radio i TV). Istovremeno, ograničeni monitoring HRA samo glavnih informativnih emisija pet najgledanijih televizija pokazuje da su u tim programima česta kršenja Kodeksa, pa je svakako neophodno da se televizijske stanice podvrgnu aktivnoj samoregulaciji. **MSS bi trebalo da više pažnje posveti nadziranju emitivnih medija, posebno onih koji su njegovi članovi, a ako to nije u mogućnosti da čini, onda to treba i da naglasi u svojim izvještajima, jer se u protivnom zaključuje da MSS ne smatra da ovi mediji krše Kodeks.***
- 3) *Iako je početkom ove godine najavio izradu posebnog pravilnika, MSS i dalje nema jasno propisanu proceduru postupanja po žalbama i pritužbama, a i po pravilu se ne pridržava odredbe svoga Statuta kojom je propisano da se od medija na koji se odnosi pritužba ili žalba traži izjašnjenje (MSS je od 1. marta do 1. oktobra 2013. to učinio samo u jednom slučaju). **MSS treba da što prije usvoji pravilnik kojim će biti precizno razrađena procedura podnošenja predstavi i žalbi, kao i postupanja po njima. Tim pravilnikom bi trebalo urediti i pitanje sankcija prema onim medijima – članovima koji ne sarađuju u ovom postupku sa MSS-om. Ponavljamo preporuku iz prethodnog izvještaja da MSS poštuje svoj Statut i traži izjašnjenje od svakog medija u odnosu na koga primi pritužbu ili žalbu, odnosno u odnosu na koga procjenjuje da li je prekršio Kodeks.***
- 4) *Po žalbama koje se upućuju MSS odlučuje Komisija za pritužbe i žalbe, tijelo koje nije predviđeno Statutom MSS. U čl. 4 Statuta je navedeno da Monitoring tim, pored ostalog, "odlučuje po žalbama podnijetim protiv bilo koje medijske organizacije u Crnoj Gori kada su u pitanju povrede Kodeksa novinara Crne Gore i o tome obavještava javnost". Statutom MSS bi trebalo predvidjeti postojanje Komisije za pritužbe i žalbe kao posebnog organa koji će i organizaciono i personalno biti različit od Monitoring tima. Ovo posebno iz razloga što postojeći Monitoring tim čini dvoje aktivnih novinara iz medija koji su članovi MSS, a Komisija za pritužbe i žalbe bi trebalo da bude nezavisna od uređivačkih timova u medijima i da na toj nezavisnosti gradi svoj*

autoritet. Osim toga, broj članova tijela MSS koji rade po žalbama i pritužbama bi trebalo da bude veći od tri. Vodič za samoregulaciju medija (OSCE, Beč 2008, str. 57) sugeriše da je optimalni broj članova neinokosnih samoregulatornih tijela između 7 i 11 članova.

- 5) *MSS samo sporadično primjećuje kršenja načela 10 Kodeksa, odnosno pretpostavke nevinosti, koja su, prema evidenciji HRA, daleko najčešća ogrješenja medija o norme propisane Kodeksom novinara Crne Gore. U odnosu na prethodni izvještaj HRA, broj evidentiranih primjera kršenja pretpostavke nevinosti u štampanim medijima se povećao skoro pet puta. Ovakva situacija zahtijeva iznalaženje načina za njeno prevazilaženje. MSS i ostala samoregulatorna tijela bi trebalo da podrže predlog da se, u slučaju nastavka trenda rasta kršenja pretpostavke nevinosti u medijima, dopunom Zakona o krivičnom postupku da ovlašćenje sudu da uočava i kažnjava kršenja pretpostavke nevinosti u medijima pozivajući se na obavezu poštovanja te pretpostavke koju mediji imaju i na osnovu Zakonika o krivičnom postupku.*
- 6) *Nakon kršenja pretpostavke nevinosti, monitorinzi HRA i MSS pokazuju da se mediji najčešće ogrješuju o načela 1 i 3 Kodeksa, a time i o temeljne standarde novinarske profesije. Ta ogrješenja su najvidljivija u primjerima neizbalansiranog izvještavanja, favorizovanja jedne strane i izbjegavanja provjeravanja informacija dobijenih od imenovanih ili neimenovanih izvora. Samoregulatorna tijela bi, osim što uočavaju primjere kršenja ovih načela Kodeksa, trebalo da intenziviraju kampanju unutar novinarske i medijske zajednice o neophodnosti dosljedne primjene etičkih i profesionalnih standarda u crnogorskom novinarstvu i da tako doprinesu prevazilaženju aktuelnih antagonizama čiji su korijeni izvan profesije.*
- 7) *U više od jedne trećine primjera kršenja Kodeksa koje je u svojim izvještajima istakao MSS (37), nije precizno navedeno koja su osnovna načela i smjernice Kodeksa prekršeni i na koji način. Takođe, dešava se i da MSS blanko kritikuje pojave i medije bez navođenja konkretnih primjera za takve tvrdnje, kao i da primjere novinarske prakse koje ocjenjuje kao neetične na neodgovarajući način dovodi u vezu s nekim od načela Kodeksa i smjernicama koje ta načela objašnjavaju. Da bi se izbjegao utisak pristrasnosti i djelovalo obrazovno i preventivno, uvijek kada se kvalifikuje kršenje načela Kodeksa ili odgovarajuće smjernice trebalo bi u izvještajima dati potpun i detaljan opis primjera kršenja i objasniti na koji način to djelo predstavlja ogrješenje o etičke norme.*

- 8) *Izvještaji Ombudsmana TV Vijesti su donekle uopšteni i djeluju kao da su pisani samo za interne potrebe i namijenjeni onima koji su već detaljnije upućeni u njihov sadržaj. Izvještaji Ombudsmana bi trebalo da budu metodološki ujednačeni i detaljniji. U izvještajima bi trebalo što preciznije interpretirati žalbe gledalaca i njihovu argumentaciju, kao i reakcije Ombudsmana i argumentaciju u prilog ili protiv gledaočeve žalbe, da bi profesionalna i laička javnost mogla i sama da procjenjuje valjanost argumenata. Ovo je važno kako zbog izgradnje kredibiliteta Ombudsmana, tako i zbog medijskog opismenjavanja televizijskog auditorijuma, odnosno građana/građanki, kao i samih novinara.*
- 9) *Ombudsman TV Vijesti nije u pisanoj formi odgovorila na žalbu gledaoca za koju je procijenjeno da je neosnovana, već u telefonskom razgovoru, iako je aktom o uspostavljanju Ombudsmana predviđeno da se sa gledaocima komunicira preko pisma, elektronske pošte i faksa. Ombudsman bi svaku zvaničnu komunikaciju sa gledaocima trebalo da obavlja na način predviđen aktom o osnivanju, jer je važno da ostane arhiva odlučivanja i komunikacije sa gledaocima.*
- 10) *HRA zaključuje da bi određena načela i smjernice Kodeksa trebalo dalje precizirati tako da ne ostavljaju prostora za sumnju o tome što se njima zabranjuje. U izvještajima samoregulatornih tijela u posmatranom periodu nije bilo predloga za dopunu Kodeksa. Samoregulatorna tijela bi trebalo da predlažu nove smjernice za primjenu načela Kodeksa, slijedeći završni savjet u postojećem Kodeksu, koji glasi: "Ove smjernice nijesu definitivne, već se mogu dorađivati u skladu s etičkim dilemama koje bude donosila praksa".*

Primjera radi, imajući u vidu potrebu da se, kroz proces samoregulacije, osujeti i sankcioniše uvredljiv govor u medijima koji svojom vulgarnošću i uvredljivošću "spušta nivo javne komunikacije na uličarski nivo", kako je to ispravno istakao MSS, a imajući u vidu da tu vrstu govora nije uvijek moguće podvesti pod ono što se u Kodeksu, ali i inače, definiše kao govor mržnje, bilo bi nužno da se, u skladu sa uporednom praksom, dopuni postojeći Kodeks na način koji bi procjenjivačima etičnosti medijskih sadržaja olakšao posao.

HRA zaključuje (kao i u prvom izvještaju) da je drugi stav iz načela 2 Kodeksa ("Novinar radi u duhu ideje da bude kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji") formulisan tako da može biti tumačen na različite načine od strane samoregulatornih tijela i da nije lako obrazložiti njegovo kršenje. HRA ponovo preporučujeda ovo načelo u Kodeksu bude precizirano kroz odgovarajuće smjernice, u kojima bi trebalo jasno razlučiti kada se od novinara očekuje da radi u duhu

navedenog načela, a kada ne, zbog toga što neke novinarske forme (vijesti, izvještaji) nijesu uvijek ni pogodne za tako što.

U postojećem Kodeksu nema dovoljno uporišta za kritikovanje medijske prakse da se, bez konsultacija sa nedležnim informatorima, preuranjeno objavljuju informacije koje bi mogle biti iskorišćene suprotno javnom interesu, kao što je bio slučaj objavljivanja informacije o održavanju Parade ponosa u Budvi, koja je doprinjela ili mogla doprinjeti da se protivnici manjinskih seksualnih grupa organizuju da nasilno ometaju događaj. HRA smatra da bi, u odnosu na ovakve i slične slučajeve trebalo dopuniti Kodeks na način koji bi predstavljao jasan orijentir za etično postupanje.

6. DODATAK:

Naslovi tekstova u kojima je uočeno kršenje pretpostavke nevinosti

DAN

“Ukrao mobilni i laptop”, “Bivši inspector švercovao skank”, “Maloljetniku oteo telefon”, “Obili kiosk”, “Ukrao dva mercedesa”, “Napadao žene i otimao im torbe”, “Švercovao telefone”, “Majka i sin dilovali heroin”, “Ukrao pištolj”, “Kamenovali voz”, “Uhapšen ubica Antona Stanaja”, “Ukrala 2,500 eura”, “Taksisti ukrao vozilo”, “Ispod haube švercovali 60 kila skanka”, “Pretukao ga i uzeo mu mobilni”, “U autu krio 54 kila skanka”, “Anđelić se švercuje šest godina”, “Zamjeniku komandira polomili vilicu”, “Ošamario dječaka”, “Podgoričanin masakrirao drugove zbog droge”, “Odnio kazan za rakiju”, “Ukrali material vrijedan 23.000 eura”, “Falsifikovao bankovne kartice”, “Partnere prevario za deset miliona dolara”, “Švercovao 75 kila marihuane”, “Ženama otimao tašne”, “Ukrao 210 grama zlata”, “Slao prijeteće poruke”, “Trojka pala zbog krađe”, “Harao po Piperima”, “Pucao iz lovačke puške”, “Prodavao ukradene djelove”, “Ukrao zlatni nakit”, “Zapalio ćeliju, pa izbo cimere”, “Silovao djevojku”, “Rožajac švercovao heroin”, “Maloljetnik opljačkao kladionicu”, “Krao šta je stigao”, “Krali lopte i cigareta”, “Oteo dva telefona”, “Gradili bez građevinske dozvole”, “Ranio maloljetnicu”, “Kćerku lopatom pretukao na smrt”, “Pucao na komšiju, pa pobjegao”, “Maloljetnik ukrao telefon i zlato”, “Skank krio u krovu auta”, “Obijao kola i krao po ulazima”, “Gradili mimo propisa”, “Tablete spremio za preprodaju”, “Ubio komšiju”, “Ukradena vozila prodavali na otpadu”, “Istu kuću dva puta opljačkao”, “U lov s puškom bez dozvole”, “Pronevjerio državni novac”, “Bacio bombu pa dobio metak”, “Albanac švercovao drogu”, “Ukrala 25.000, pa ih uplatila na svoj račun”, “Ukrao telefon”, “Galeniku oštetili za 12 miliona eura”, “Nožem ranio mladića”, “U pritvoru zbog silovanja”, “Europol uhapsio 18 ljudi osumnjičenih za trafikking”, “Krivokapic širi govor mržnje”, “Podmetnula požar”, “Puškom lovio ribu”, “Krali metalne predmete”, “Krali metalne predmete”, “Dijana je preminula zbog nebrige ljekara”, “Nikola Dabanović laže!”, “Varvari lomili stolice”, “Opljačkali stan”, “Pretukao poznanicu”, “Đedo mozak šverca”, “Maloljetnik obijao kuće”, “Krali što su stigli”, “Pljačkali bankomate”, “Parama od kokaina kupovali stanove”, “Napali policajca”, “Maloljetnik opljačkao apoteku”, “Švercovao dva kila skanka”, “Haker provalio na sajt”, “Iza rešetaka zbog droge”, “Izazvao udes, pa pucao u dva mladića”, “Organizovao prevare u kladionicama”, “Drogu čuvao za drugoga”, “Policija pravila lažne zabilješke”, “Krao rešetke”, “Švercovao 50 grama skanka”, “Švercovao četiri kilograma kokaina”, “Ubio zbog ljubomore”, “Ukrao ogrlicu”, “Spremao likvidaciju Luke Đurovića”, “Crnogorci organizovali ilegalno kladenje”, “Ukrao bankovnu karticu”, “Pesnicama na službenika ambasade”, “Podgoričanke pretukle djevojku”, “U kući krili arsenal oružja”, “Pretukao sugrađanina, pa ukrao 40 eura”, “Skank krio u patosu vozila”, “Ubio zbog duga”, “Ukrao cigarete vrijedne 4.150 eura”, “Preko firmi oprali milione”, “Krali šta su stigli”, “Pljačkali stovarišta i automobile”, “Obili

trafostanicu pod naponom", "Opljačkao kazino i ćevabdžinicu", "Nožem ubio komšiju i ranio njegovog sina", "Švercovali cigarete", "Podgoričanin pao sa kilogramom heroína", "Direktora čistili 5.600 eura", "Diler u pritvoru", "Pljevljak rasturao drogu", "Diler iza rešetaka", "Panto nije vratio pивske flaše", "Ukrao kran od 35 tona", "Opljačkao školu", "Odnijeli cirkula", "Odnijela marke i dolare", "Švercovali heroin", "U rezervoaru krio skank", "Ukrali krov sa hotela", "Nacionalni savjeti spiskali 300 hiljada", "Ukrao auto, pa ga preprodao", "Bacio eksploziv na autobuse", "Žene šutirao i gađao kamenicama", "Heroin švercovali preko Crne Gore", "Ukrala četiri prstena", "Pretukao sugrađanina", "Prijeteci noževima ukrali 500 eura", "Nožem izbo trojicu mladića", "Krao mobilne i zlato", "Fingirali razbojništvo", "Falsifikovali kreditne kartice", "Oštetili firmu za 6.000 eura", "Krali iz vozila i hotela", "Divljao pijan, izazvao udes", "Švercovao Pakistance u Crnu Goru", "Mladića četiri puta ubo nožem", "Pucao u trudnu suprugu", "Policajac uzeo 200 eura mita", "Ukrala haljinu od 1.000 eura", "Autom vukao magarca", "Stoper izmislio da je opljačkan", "Zakopala dva djeteta u dvoristu", "U sobi krila eksploziv", "Krao šampone za kosu", "Preprodavao drogu u Budvi", "Ušao kroz gepek i ukrao auto", "Obijao vozila", "'Pink Panther' pao u Monpeljeu", "Pacijent pretukao ljekara", "Prisvojili 150 eura", "Ukrao alkohol i kakao prah", "Duguju porez", "Ranili mladiće", "Ukrao auto, pa ga prodao", "Krao zlato i kartice", "Ministar radio u ime države, a za račun Krolinga", "Umjesto pokojnika vozio marihuana", "Uhapšen zbog krađe", "Oštetio budžet za milion dolara", "Gliserom usmrtio Rusa", "Novcem od kokaina kupovao nekretnine", "Policajac oteo maloljetnika", "Prevarom zaradili 330.000", "Pregazio pješaka", "Dilovao drogu da bi zaradio za hljeb", "Iz Red taksija odnijeli 360 eura", "Heroin krio u pismima", "Kokain krila u apartmanu", "Švercovao cigarete".

DNEVNE NOVINE

DN

"U Ulcinju uhvaćen lopov", "Mladic otimao torbe", "Opljačkao dva stana u Podgorici", "Klijentima davala drogu i 'na ler'", "Obijali vikendice bogatih Rusa", "Krala novac iz džepova prolaznika", "Razotkriven lopov betonskih statua", "Grčki državljanin u autu prevezio 60 kg skanka", "Novljanin tražio reket od četrdeset hiljada eura", "Sa skankom htio da se ukrca na Sveca", "Trojac pljačkao po Herceg Novom", "Ukrali gromobran", "Uzeo pare i pobjegao", "Maloljetni Podgoričanin opljačkao kladionicu", "Maloljetnici krali", "Krao žice sa pruge ŽICG", "Kćerku lopatom prebio do smrti", "Radnik prijavio lažno razbojništvo", "Ukradenim autom provalili u radnju", "Pljačkao prodavnice i restorane", "Palicama izbacili goste iz kafića", "Dogovorili ubistvo dvojice 'kvartaša'", "Srbijanca pokrao i ostavio bez svijeti", "Navijači remetili mir i bezbjednost na utakmici", "Uhapšen zbog krađe", "Blagajnik pronevjerio 7.500 E", "Pritvor zbog ranjavanja brata", "Prijetio i zastrašivao birače", "Heklere i skank krio od Podgorice do Bijelog Polja", "Po očevom nagovoru pucao na komšiju, ali ga promašio", "Maloljetnik prijetio pištoljem", "Svađu prekratio sječivom", "Priatelj ga ubo nožem", "Osobu sa invaliditetom navodio na prosjačenje", "Tuzanina udrali i polivali vodom", "Mladić u kući krio suboteks",

“Milačić načinio prekršaj”, “Potrošila pazar, pa prijavila pljačku”, “Policajac ubio dvojicu mladića”, “Pljevljak pretukao sugrađanku”, “Udarilo ga kolima nakon prepirke”, “Ukrao auto djelove”, “Ukrao garderobu iz butika”, “Uhapšen zbog bacanja dinamita”, “Starca ubila pod dejstvom alkohola i droge”, “Bjelopoljac organizovao kokainski lanac”, “Vozili i pucali u vazduh”, “Palestinci oštetili M:tel”, “Zbog neuzvraćene ljubavi ubio bivšu”, “Počinio osam krađa”, “Bekriji zaplijenili arsenal oružja”, “Pjevač napao vozača ambasade Crne Gore”, “Odnio cigerete vrijedne 4.000 E”, “Uhvaćen dok je prenosio 34 kilograma skanka”, “Kosovar švercovao mobilne telefone”, “Direktoru firme dali nadoknadu od 5.630 E”, “Skinuli bakarne table sa hotela”, “Sin vlasnika Pinka pregazio tinejdžerku, pa pobjegao”, “Ukrao zlato u Donjoj Gorici”, “Beranci ranili četvoricu mladića”, “Gorivo plaćali lažnim novčanicama”, “Stradali zbog neukosti raftera”, “Ubili Rusa zbog 250 eura”, “Ušetali preko balkona i opljačkali stan”, “Iz šanka ukrao 130 eura”, “Desetak sudija učestvovalo u krađi više od milion eura”, “Normal prevario kupce stanova”, “Kamenicama na kupaće u Krašićima”, “Zemunac napao tri policajca”, “Naoružani opljačkali market”, “U pljački angažovao maloljetnog rođaka”, “Pocijepao umrlicu i bacio ikone”, “Oštetili firmu sa Cetinja za 6.000€”, “Bugari i Tivčanin skinuli kodove sa 300 računa”, “Djeci prijetio gasnim pištoljem”, “Krao torbe kupaćima”, “Uhapšen diler heroína”, “Zvicer u policijskom pritvoru”, “Maloljetnik prodavačici uperio pištolj u potiljak”, “Napadnute inspektorke”, “Opet napadnute dvije inspektorke”, “Policajac uhapšen zbog primanja mita”, “Prijavio lažno razbojništvo”, “Otkriven mučitelj magarca”, “Cetinjanka ukrala haljinu”, “Eksplzivne držala u spavaćoj sobi”, “Maloljetnik ukrao ‘seat’”, “Podgoričanin opljačkao po dva puta iste objekte”, “Odnio šampone za kosu”, “Obio automobile Skupštine”, “Uhapšen crnogorski Pink Panther”, “Ukrali novac i alkoholna pića”, “Maloljetnik ženi oteo novčanik”, “Zarađivao koristeći alat firme Okov”, “Ukradenim Golfom smrskali Tojotu”, “Pretukao doktorku na radnom mjestu”, “Sekulović izbjegavali plaćanje poreza”, “Prijava protiv pacijenta koji je prebio doktorku”, “Pljačkao stanove”, “Taksijem otišao po oružje, pa zapucao s vrata”, “U pogrebnom vozilu švercovao marihuana”, “Grk prenosio 59 kilograma skanka radi dalje preprodaje”, “Policajac oteo i prebio maloljetnika”, “Podgorički biznismen jahtom usmratio Rusa”, “Lazovići prevarili Dušana Bana”, “Sugrađaninu nožem probio jetru u svađi”, “Devetnaestogodišnjak pokosio pješaka”, “Pljevljak komšiju ubio zbog žene”.

VIJESTI

“Uhapšen diler marihuane”, “Bajrami krao u Ulcinju”, “Danilovgrađanin uhapšen zbog krađa”, “Švercovao mobilne telefone”, “Ženama otimao torbice”, “Uhapšen ulični diler”, “Učenik britvom dva puta ubo maturanta”, “Napao inspektora pred djetetom”, “Nož ispod grla kod Vezirovog most”, “Ukrao taksu, pa se zakucao u ogradu”, “Blagajnik prisvojio 7.500 eura”, “Čamcem vozili 57 kilograma skanka”, “Račun umalo platilo glavom”, “Redža telefonom prijetio inspektorki”, “Policajcu slomili vilicu i oteli pištolj”, “Uzimao novac za apartmane, koje nikad nije izgradio”, “Automobilom provalili u market”, “Ukrali sanitarni material i Golf IV”, “Popio metak

zbog 80.000 eura", "Obio 'Mimi' i ukrao novčanik", "Izašao iz zatvora i opljačkao zlataru", "Maloljetnik prijetio zbog reportaže o selu", "Vrijednost tri fabrike umanjili 11 puta", "Ministar švercovao dokumenta o izvozu oružja", "Ukrao kablove i kazan za pečenje rakije", "Pucnjavom ugrožavali bezbjednost", "Obijali kuće i vikendice", "Zapalio ćeliju, pa lakše ranio cimere", "Lopatom ubio ćerku pred četvoro djece", "Motorom naletio na pješaka", "U šasiji krio 2,3 kilograma skanka", "Šenlučio na Oštrovcu", "Skinuo sve četiri gume sa BMV", "Bomba u centru Budve", "Pješak teško povrijeđen", "Ukradeni novac sakrila u banci", "Jovović na sud jer je tukao ženu", "Zapošljavao po partijskoj liniji", "Ojadila Lutriju Crne Gore za 10.000 eura", "Mladića kamenom udario u glavu", "U Kokotima krio suboteks", "Bivšem partneru zapalila stan", "Mijuškoviću pritvor zbog pokušaja ubistva", "Bujićev drug prijetio Džemalu Babačiću", "Opljačkali 195.000 eura u 13 pohoda", "Svađali se, pa mladića pregazio kolima", "Krao autodjelove na Zlatici", "Đedo kontrolisao unos droge u Evropu", "Pucao na komšiju", "U Tivtu 'pali' lopovi i falsifikatori", "Raičević slomio nos starijoj sugrađanki", "Zadavili ga zbog novca za stanarinu", "Ukrao kreditne kartice, pa otišao da digne pare", "Urlao i spominjao Luku Bojovića", "Žandarm ubio i spalio dvojicu mladića", "Mugoša krao cigarete u Mojkovcu", "Fočanac pljačkao pa napustio Crnu Goru", "Ubio komšiju zbog puta", "Pao sa skankom na granici", "Bježeći sa heroinom probio graničnu rampu", "Nedžad je nabavio heroin", "Ukrao kran od 35 tona", "Prijetio mi je smrću", "Heroin krili ispod sjedišta", "Bejzbolkom povrijedio sugrađanina", "Provalio u stan Baranina", "Iz frižidera ukrali oko 70.000", "Maloljetnik obijao kuće", "Turisti iz Čačka tukli drvenim palicama", "Krali iz Montenegro modern shoesa", "Prevaranti poslati u Spuž", "Trebinjac krao po Herceg Novom", "Vozio se Tivtom s pištoljem za pasom", "Službenik ANB prijetio turistima da će ih ubiti", "Liridon otišao na Kosovo", "Istukao djevojku i zapalio joj auto", "Vlasnika istukli i ukrali mu novac", "Otimali lančiće i novčanike", "Lažno prijavio da su mu oteli 200 eura", "Graničar uhapšen zbog primanja mita", "Prijava protiv mučitelja magarca", "U spuškom zatvoru spriječena dva pokušaja unošenje droge osuđenima: Naduvani otišli u posjetu u zatvor", "Ukrao 'seat' pa se vozikao Zabjelom", "Uhapšen maloljetni diler", "Ljekari umalo ubili Esmiru Murić", "Pao 'Pink panter'", "Đurović, Lazović i Kalezić udarna trojka batinaškog voda", "Mladić se ušunja u krevet između muža i žene", "Heroin krili u motociklu", "Mazio ženu dok je spavala pored muža", "Habana utajila 40.000 E", "Prvo tražio lijekove, pa onda pretukao doktoricu", "Ukrao auto, pa ga prodao na otpadu", "Djevojka ubijenog nosila francuski ključ zbog bezbjednosti", "Ulcinjanin donio drogu u zatvor", "Pošao po pokojnika sa tovarom droge", "Uhapšen provalnik", "Vozač ministra udario djevojčicu", "Ukrao dva vozila pa jedno zapalio".

POBJEDA

"Presrijetao žene i otimao im torbice", "Izmišljao stavove o povredi privatnosti Milke Ljumović", "Pokušao da opljačka maloljetnika", "Trojica Beranaca krali bakar i metal", "Podgoričanin ukrao taksu, zaradio prijavu", "Blagajnik Doma starih u Bijelom Polju ukrao 7.560 eura", "Tražili 50.000

eura da ne naude njemu i porodici", "Iz prodavnice ukrali ploče od aluminijuma", "Radnik kazina lažirao pljačku kako bi vratio dugove", "Pritvor nakon četiri krađe", "Krao kablove za struju pod naponom", "Iz lovačke puške pucali na auta i kuće", "Petnaestogodišnjak obio kladionicu i ukrao televizore", "Počinio četiri krađe, pokušao dvije", "Krali cigarete i fudbalske lopte", "Gradili sportski objekat bez dozvole", "Maloljetnik ukrao registar-kasu", "Uhapšen zbog dilovanja droge", "Lopatom na smrt prebio kćerku", "Adžović se kaje zbog ubistva kćerke", "Dva puta obio istu kuću u Zagoriču", "Potegao pištolj nakon svađe", "Ukrao sva četiri točka sa BMV-a", "Ukrali pribor za pecanje", "Navodio na prosjačenje", "Nakon svađe udario Baranina automobilom", "Tukao je nogama i rukama", "Uhapšen zbog krađe", "Nikšićanin krao djelove sa pruge", "Maloljetnik opljačkao apoteku", "Vozač i saputnik prijetili policajcima", "Drama u Kotoru: Izazvao udes, pa pucao na sugrađane", "MANS propagira ubijanje državnih činovnika", "Gorivo platilo lažnom novčanicom od 200 eura", "Teško ranio djevojku", "Tuđim karticama 'zaradio' 200 eura", "Ukrao cigarete", "Uhapšen provalnik", "Krijumčar droge uhvaćen u potjeri", "Ukrao 35 tona metala", "Ukrala četiri zlatna prstena", "Baranin pretukao sugrađanina i sugrađanku", "Šesnaestogodišnjak nožem ranio trojicu", "Razotkriven pomagač koji je odnio 80.000 eura", "Kopirao ključ da bi se dočepao novca", "Maloljetnik tri puta pljačkao istu kuću", "Skimovali podatke sa bankomata i skinuli 12.000 eura", "Cetinjani oštetili preduzeće za 6.000 eura", "Vozilom udario pjesake", "Ukrala haljinu vrijednu više od 1.000 eura", "Lažno prijavio da su mu prijetili i ukrali 200 eura", "Priveden zbog razbojništva", "Dodirivao ženu dok je spavala sa mužem", "Podgoričanin odnio sve i svašta", "Podgoričani iz lokala odnijeli novac, viski i šampanjac", "Ukrao novčanik i pobjegao", "Pokušao da opljačka pumpu na Zlatici", "Prodavac ukrao Okovu 800 eura", "UPIS: Apel nadležnim državnim institucijama", "Protivpravno prisvojili 150 eura", "Krao alkohol i kakao", "Auto ukrao, pa ga prodao", "Ukrao i zlatni lanac vrijedan 1.000 eura", "Ugovarali seks za 100 do 300 eura", "Kod Baranina pronađeno pet grama kokaina", "Pogrebnim vozilom prevezio 83 kilograma marihuana", "UPIS pozvao Tužilaštvo da sprovodi zakone", "Obijali kuće i krali mobilne telefone i zlato", "Policajac i još dvije osobe oteeli 15-godišnjaka", "Vlasnici 'Orgazma' na prevaru uzeli više od 330.000 eura", "Nakon svađe nož mu zario u grudi", "Ukrao, pa zapalio auto", "Maskirani napadači odnijeli 363 eura", "Heroin krio u pismu", "Ukrao auta pa ih zapalio".

BLIC

"Riješene dvije krađe vozila", "Baranin u kući držao arsenal oružja", "Uhapšen Podgoričanin preprodavac skanka", "Prolaznicama otimao tašne", "Stanaja ubio bivši član misije UN sa Kosova", "Tridesetogodišnjak napao maloljetnika", "Razbojnik iza brave", "Opljačkao dva taksi vozila", "Pokrali pogon za metaloprerađu", "Taksista ukrao automobil pa udario u ogradu", "Kradljivci iza brave", "Stanaja ubio saradnik Mujo Sefa sa Kosova", "Uhapšena grupa maloljetnih lopova", "Poslije svađe autom udario Baranina", "Uhapšen kradljivac", "Maloljetnik krao bronzane spomen-biste", "Bjeganac iz Spuža pljačkao vikendice", "Uhapšeni brutalni

razbojnici", "Uhapšen kradljivac iz Herceg Novog", "Maloljetnik obio kladionicu", "Splićanka optužena jer je na internet oglašavala seksualne usluge", "Prodavao tablete 'suboxone'", naslovom "Držalom ubio kćerku", "Belgijanac švercovao skank", "Pucao ispred kuće na Oštrovcu", "Bombaški napad u centru Budve", "Policajac pretukao majku", "Ukrala 25.000 eura", "Obili zamrzivač sa sladoledima", "Golfom udario i teško povrijedio ženu", "Silovao djevojku s kojom je bio u vezi", "Uništili skulpture na trgu", "Prijava zbog navođenja na prosjačenje", "Uhapšen vođa grupe krijumčara kokaina", "Uhapšen maloljetnik koji je pljačkao apoteke", "Riješena krađa", "Prijava protiv prevaranta", "Skank pokušao da prokrijumčari vozom", "Uhapšen kradljivac iz Boljevca", "Nikšićanin hakovao hrvatski sajt", "Veselin Pantović spremio likvidaciju Luke Đurovića", "Uhapšen razbojnik u Nikšiću", "Razbojnik iz Podgorice iza brave", "Ukralo cigarete iz trafike", "Nikšićanin krijumčario oko 34 kilograma skanka", "Sekretar na prevaru od Ruskinje uzeo 400 eura", "Maloljetni lopov iza brave", "Ukao kran vrijedan 77.000 eura", "Uhapšeni odmah poslije pljačke", "Ukrali 12000 eura i 46750 franaka", "Piroman podmetnuo požare u Tivtu", "Uhapšen i drugi akter lažne pljačke", "Preprodavali ukradene stvari", "Nožem teško ranio sugrađanina", "Tukao djevojku pa joj zapalio automobile", "Stoper lažno prijavio da je opljačkan", "Dječak ukralo automobile", "Beograđanin dilovao drogu u Budvi", "Dva puta pokrao 'Kužinu' i apoteku 'Sveti vrači'", "Uhapšen lažni ljekar koji je oboljeloj djeci davao steroide", "Uhapšen 'Pink Panther' iz Crne Gore", "Kradljivac iz Podgorice iza brave", "Lopov mazio ženu dok je spavala s mužem", "Uhvaćen pljačkaš iz Podgorice", "Otkriveni kradljivci kabla s mosta", "Pokušao da opljačka benzinsku pumpu", "Pokušao da ukrade četiri flaše pića i kakao", "Zloupotrijebili pečat firme", "Prijava protiv pacijenta koji je pretukao doktorku", "Švercovali marihuanu u pogrebnom kombiju", "Usmrtio kupača pa prijavio leš u moru", "Gajio marihuanu", "Počinje suđenje ubici braće Gojačanin", "Švercovao skank u prtljažniku", "Policija traga za ubicom".

CAFÉ DEL MONTENEGRO

"Država oštećena za milion eura", "Podgorica: Pacijent pretukao doktorku na radnom mjestu", "Crnogorac u pogrebnom vozilu krijumčario 83 kg marihuane".

MONITOR

"Stanaja ubio njegov radnik", "Čvrsti temelji od bijelog praha".